

Elektronische boeken op internet: Nieuwe kansen voor risicokinderen?

Masterproject Pedagogische Wetenschappen

Differentiatie: Leerproblemen

Universiteit Leiden

Periode: februari-juni 2007

Door: Tamara Mansens

Begeleider: Prof. Dr. A. G. Bus

Tweede lezer: Dr. M. J. van Dijken

bereslim.nl

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van een onderzoek naar het gebruik van elektronische prentenboeken via de website <http://www.bereslim.nl/>.

Aan de Universiteit Leiden wordt veelvuldig onderzoek gedaan naar ontluikende geletterdheid bij kinderen en de invloed van elektronische prentenboeken op deze ontluikende geletterdheid. In samenwerking met Stichting Edict (Educatie door informatie- en communicatietechnologie) worden door de Universiteit Leiden via de Bereslimwebsite gegevens verzameld voor onderzoek naar het effect van elektronische prentenboeken op de taalontwikkeling van jonge kinderen. Aan de Bereslimwebsite is in de periode van 1 maart 2006 tot 15 september 2006 een vragenlijst gekoppeld geweest, om de kenmerken van de bezoekers van de website te kunnen onderzoeken. Als student orthopedagogiek aan de Universiteit Leiden heb ik de kans gekregen dit onderzoek uit te voeren. Het resultaat van dit onderzoek is uitgemond in deze scriptie.

Dank gaat uit naar Prof. Dr. A. G. Bus, die mij tijdens het onderzoek en het maken van de scriptie met haar deskundigheid heeft bijgestaan.

Rozenburg, juni 2007

Tamara Mansens

Samenvatting

In deze studie is onderzoek gedaan naar de kenmerken van een groep mensen die - in de periode van 1 maart 2006 tot 15 september 2006 - gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om elektronische prentenboeken via de website <http://www.bereslim.nl/> gratis te bekijken. Om toegang te krijgen tot de online prentenboeken moesten bezoekers van de website éénmalig een bijbehorende vragenlijst invullen. Middels deze vragenlijst is inzicht verkregen in een aantal kenmerken van de kinderen, de ouders en de tijdsbesteding van kinderen aan zowel geletterde als nieuwe media activiteiten. Het hoofddoel van deze studie is om te onderzoeken of de Bereslimwebsite kansen creëert voor jonge kinderen met achterstanden in de taal- en leesontwikkeling.

Uit de resultaten van dit onderzoek is gebleken dat hoogopgeleide ouders oververtegenwoordigd zijn onder de bezoekers van de Bereslimwebsite. Daarnaast ondernemen de bezoekers van de website een redelijk groot aantal geletterde activiteiten en bestaat er een voorkeur voor zowel educatieve televisie als computerspelletjes. Wanneer gekeken wordt naar het opleidingsniveau van de ouders blijkt dat met toename van het opleidingsniveau ook het aantal geletterde activiteiten toeneemt, terwijl het gebruik van nieuwe media afneemt. Oudere kinderen maken meer gebruik van nieuwe media, terwijl er minder wordt (voor)gelezen. Er zijn geen verschillen gevonden tussen jongens en meisjes wat betreft het gebruik van nieuwe media en geletterde activiteiten. Uit een vergelijking van de kinderen in de onderzoeksgroep die in aanmerking komen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) met kinderen die hiervoor niet in aanmerking komen, is gebleken dat de thuisomgeving van de kinderen in de VVE-groep minder rijk is aan geletterde activiteiten dan die van de overige kinderen in de onderzoeksgroep.

Uit het onderzoek volgt dat speciale aandacht besteed moet worden aan het bereiken van de groep kinderen met laagopgeleide ouders, die risico lopen op achterstanden in de taal- en leesontwikkeling.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Inhoudsopgave	4
1. Theoretisch kader	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Sociaal Economische Status en geletterdheid	5
1.3 Sociaal Economische Status, taalontwikkeling en leesvaardigheid	7
1.4 Mediagebruik	8
1.5 Bereslim.nl	10
1.6 Onderzoeksvragen	11
1.7 Hypothesen	12
2. Methode	14
2.1 Inleiding	14
2.2 Participanten	14
2.3 Meetinstrument en procedure	15
2.4 Statische analyses	16
2.5 Verantwoording van toegevoegde variabelen	16
3. Resultaten	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Onderzoeksgroep	19
3.3 Demografische gegevens	19
3.4 Hoe zijn de ouders op de Bereslimwebsite gekomen?	20
3.5 Kenmerken van de bezoekers van de Bereslimwebsite	20
3.6 Wijkt het opleidingsniveau van de ouders af van de verdeling binnen de Nederlandse bevolking?	23
3.7 Variëren geletterde activiteiten en gebruik van nieuwe media naar sekse, leeftijd en opleiding van de ouders?	25
3.8 VVE-groep	29
3.9 Verschilt de VVE-groep van de overige respondenten?	30
4. Discussie	39
4.1 Algemene discussie	39
4.2 Beperkingen van dit onderzoek en aanbevelingen voor vervolgonderzoek	42
4.3 Conclusie en aanbeveling	43
5. Referenties	44
Bijlage 1	48

1. Theoretisch kader

1.1 Inleiding

De komst van computers en nieuwe technieken hebben er toe geleid dat er een uitbreiding van mogelijkheden is ontstaan om de vrije tijd te besteden, om informatie te zoeken en ook om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Een van de nieuwe mogelijkheden om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren is het gebruik van elektronische boeken. Deze boeken bevatten naast gesproken tekst ook bewegende beelden en geluiden.

Naar het belang van voorlezen van ouders aan kinderen is al veel onderzoek gedaan (Bus, Van IJzendoorn & Pellegrini, 1995; Sénéchal, 2006; Sénéchal & LeFevre, 2002; Wood, 2002). Deze onderzoeken tonen aan dat voorlezen een positieve en belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling van taal, ontluikende geletterdheid en leesprestaties. Ook onderzoek naar de effectiviteit van elektronische boeken om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren geeft blijk van positieve effecten (De Jong & Bus, 2004; Ricci & Beal, 2002; Verhallen, Bus & De Jong, 2006).

Vanzelfsprekend wil men graag dat kinderen die een risico lopen op achterstanden in de taal- en leesontwikkeling gebruik maken van elektronische boeken om de startpositie van deze risicokinderen in het onderwijs zo gunstig mogelijk te maken. De vraag is echter of deze doelgroep ook daadwerkelijk bereikt wordt en of zij gebruik maken van beschikbare mogelijkheden. In deze studie zal onderzocht worden wat de kenmerken zijn van een groep mensen die - in de periode van 1 maart 2006 tot 15 september 2006 - gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om elektronische prentenboeken via de website <http://www.bereslim.nl/> gratis te bekijken.

Dit hoofdstuk beschrijft eerdere onderzoeken naar de relatie tussen Sociaal Economische Status (SES) en de geletterde thuisomgeving, de relatie tussen SES en de taal- en leesvaardigheden van kinderen en het mediagebruik van kinderen (en volwassenen).

1.2 Sociaal Economische Status en geletterdheid

Bus (1995) geeft aan dat ontluikende geletterdheid – een repertoire aan kennis en inzichten die voorafgaan aan en uiteindelijk uitmonden in conventioneel lezen en schrijven – van belang is voor het leren lezen en schrijven van kinderen. De mate waarin kinderen de mogelijkheid krijgen om ervaringen met geletterde activiteiten op te doen, is afhankelijk van de omgeving waarin kinderen opgroeien en van de plaats die lezen en schrijven in de sociale interacties inneemt. De aanwezigheid van boeken, de toegankelijkheid van schrijfmaterialen

en de beschikbaarheid van volwassenen die lezen en schrijven modelleren, zijn van belang voor kinderen om betrokken te raken in geletterde situaties. Daarnaast is ook de manier waarop ouders spontaan lees- en schrijfgedrag van hun kinderen ondersteunen belangrijk. De omgeving waarin kinderen opgroeien en de plaats die lezen en schrijven thuis innemen, zijn dus van invloed op de ontwikkeling van ontluikende geletterdheid. Bekend is dat gezinnen met een lage Sociaal Economische Status (SES) - meestal geïndiceerd als opleiding, beroep en inkomen van de ouders - over het algemeen ook een lagere mate van geletterdheid vertonen (Bus et al., 1995).

Korat, Klein en Segal-Drori (2007) hebben gevonden dat de thuissituatie van gezinnen met een lage SES minder rijk is aan geletterde activiteiten en materialen, dan de thuissituatie van gezinnen met een hoge SES. Bovendien is het niveau van de ontluikende geletterdheid van kinderen in gezinnen met een hoge SES hoger. Uit onderzoek van McDonald-Connor, Son, Hindman en Morrison (2005) is eveneens gebleken dat kinderen van ouders met een lagere SES meer kans hebben op een minder rijke leeromgeving thuis. Zij hebben ook gevonden dat de SES en leeromgeving thuis een vroege en blijvende relatie vertonen met de schoolprestaties van de kinderen. Onderzoek van Smith en Dixon (1995) toont aan dat kinderen uit gezinnen met een lage SES al op de leeftijd van achtenveertig maanden in het nadeel zijn, vergeleken met kinderen van een middenklasse gezin, wat betreft de geletterdheidontwikkeling. Jonge kinderen uit arme gezinnen worden minder voorgelezen in de eerste vier levensjaren en zij ervaren minder betekenisvolle interacties met geschreven materiaal. De auteurs concluderen dat een gebrek aan betekenisvolle ervaringen met schrift in de voorschoolse leeftijd leidt tot een beperkt beeld van geschreven taal. Van Steensel (2006) heeft in zijn onderzoek gevonden dat de geletterde thuisomgeving samenhangt met etniciteit en SES; kinderen van de (Nederlandse) meerderheidsgroep en kinderen van gezinnen met een hoge SES groeien op in de meest stimulerende geletterde thuisomgevingen. Bij de lage SES groepen en etnische minderheidsgroepen bestaat er veel variabiliteit in de geletterde thuisomgevingen. Wel neemt met toename van opleiding ook de rijkheid van de geletterde thuisomgeving toe.

Bradley, Corwyn, Pipes-McAdoo en Garcia-Coll (2001) concluderen naar aanleiding van hun onderzoek dat armoede de kans verkleint op blootstelling aan verrijkende materialen die de ontwikkeling stimuleren, zowel binnens- als buitenshuis. De kans dat kinderen geschikte boeken hebben, voorgelezen worden en schoolgerelateerde dingen aangeleerd krijgen door de ouders, is groter voor kinderen in gezinnen die niet arm zijn. Uit het onderzoek van Weigel, Martin en Bennett (2006) blijkt eveneens dat de opleiding van ouders

van invloed is op de geletterde thuisomgeving. In dit onderzoek is gevonden dat de ideeën van moeders over geletterdheid in te delen zijn in twee profielen: faciliteiten biedend en conventioneel. De moeders die faciliteiten bieden, geloven in het aannemen van een actieve rol in het onderwijzen van hun kinderen voor ze naar school gaan en in het samen lezen van boeken. De conventionele moeders geloven dat ze weinig kunnen doen om hun kind voor te bereiden voor school en dat de school eerder dan de ouders verantwoordelijk is voor het onderwijs aan kinderen. Deze moeders bleken minder hoogopgeleid te zijn, minder positieve onderwijservaringen te hebben, zelf minder met geletterdheid bezig te zijn en minder boeken samen te lezen met hun kind dan de andere moeders.

1.3 Sociaal Economische Status, taalontwikkeling en leesvaardigheid

Uit de zojuist beschreven onderzoeken blijkt dat Sociaal Economische Status (SES) van invloed is op de geletterde thuisomgeving van kinderen. SES is tevens van invloed op de taal- en leesontwikkeling van kinderen. In verschillende onderzoeken is SES aangetoond als voorspeller van de leesprestaties van kinderen, waarbij een hogere SES samenhangt met hogere niveaus van leesvaardigheid (Bowey, 1995; Hecht, Burgess, Torgesen, Wagner & Rashotte, 2000; Raz & Bryant, 1990). Deze invloed van SES op de leesontwikkeling verloopt voornamelijk via verschillen in taalvaardigheid (Hecht et al., 2000; Noble, Farah en McCandliss, 2006; Raz & Bryant, 1990).

Naast SES is ook voorlezen van invloed op de taal- en leesontwikkeling van kinderen. Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat voorlezen een positieve bijdrage levert aan de ontwikkeling van taalvaardigheden bij kinderen en via deze taalvaardigheden een positieve bijdrage levert aan de leesprestaties van kinderen (Sénéchal, 1997; Sénéchal, 2006; Sénéchal & LeFevre, 2002; Wood, 2002). Gezien het feit dat kinderen uit gezinnen met een lage SES over het algemeen minder rijke geletterde thuisomgevingen ervaren en minder worden voorgelezen dan kinderen uit hogere SES gezinnen (Bradley et al., 2001; Smith & Dixon, 1995; Weigel et al., 2006), is de kans op een beperkte taalontwikkeling voor deze risicogroep groot. Om de negatieve effecten voor deze risicogroep zo veel mogelijk tegen te gaan, worden er steeds nieuwe manieren bedacht om de taalontwikkeling van deze kinderen te stimuleren. Dit kan onder andere gebeuren door kinderen in contact te brengen met verhalen middels elektronische prentenboeken. Onderzoek naar de invloed van elektronische boeken op de taalontwikkeling van kinderen uit risicogroepen geeft blijk van positieve effecten (Verhallen et al., 2006).

Hoewel er met de komst van elektronische boeken nieuwe mogelijkheden zijn ontstaan om de taalontwikkeling van risicokinderen te stimuleren, is het belangrijk om te onderzoeken of risicogroepen deze mogelijkheden ook weten te benutten. Hierop inspelend zal in deze studie worden onderzocht of elektronische prentenboeken kansen creëren voor kinderen met achterstanden in de taal- en leesontwikkeling. Om deze vraag te beantwoorden zal onderzocht worden wie gebruik hebben gemaakt van elektronische prentenboeken op de Bereslimwebsite, door te kijken naar een aantal kenmerken van de onderzoeksgroep: opleidingsniveau van ouders, geletterde activiteiten van kinderen en het gebruik van nieuwe media door kinderen.

1.4 Mediagebruik

Algemeen

Anand en Krosnick (2005) hebben een onderzoek gedaan naar demografische kenmerken die mediagebruik van kinderen van zes maanden tot zes jaar voorspellen. Ze hebben daarbij gebruik gemaakt van data die verzameld is middels een nationale vragenlijst, gesponsord door de Kaizer Family Foundation. Er is onderzocht in hoeverre demografische kenmerken voorspellen hoeveel tijd kinderen televisie en video's/dvd's kijken, videospelletjes spelen, achter de computer doorbrengen en lezen/voorgelezen worden. Uit dit onderzoek is gebleken dat het gebruik van alle media toeneemt tot de leeftijd van vijf jaar. Computergebruik en (voor)lezen nemen zelfs toe tot zes jaar, terwijl televisie kijken, video's/dvd's kijken en videospelletjes spelen afnemen nadat kinderen de leeftijd van vijf jaar hebben bereikt. Het inkomen van de ouders blijkt in het onderzoek van Anand en Krosnick (2005) geen effect te hebben op het mediagebruik. De auteurs geven aan dat dit resultaat interessant is, omdat dit resultaat er op lijkt te wijzen dat er geen verschil is wat betreft toegang tot en gebruik van (mogelijk educatieve) media in gezinnen met lage dan wel hoge inkomens. In het onderzoek zijn geen verschillen gevonden in het mediagebruik tussen jongens en meisjes. Het opleidingsniveau van de ouders bleek wel van invloed op het mediagebruik. Jonge kinderen met laagopgeleide ouders kijken meer televisie dan kinderen met hoogopgeleide ouders. Wat betreft het opleidingsniveau van moeder is gevonden dat de kinderen van moeders met enige educatie op de middelbare school (Grade 9-11) minder lezen dan kinderen van moeders die hoger en lager zijn opgeleid. De auteurs geven aan dat dit laatste resultaat verrassend is.

Computer en internet

Uit onderzoek van Calvert, Rideout, Woolard, Barr en Strouse (2005) naar computergebruik van kinderen van zes maanden tot zes jaar in de Verenigde Staten, is gebleken dat kinderen van twee jaar al op de schoot van de ouders gebruik maken van computers en met drie jaar hebben kinderen al controle over sommige handelingen op de computer (bijv. muis besturen). Het computergebruik van meisjes en jongens is gelijk. Er bestaat wel een socio-economische scheiding: blanke kinderen, kinderen uit gezinnen met hogere inkomens en kinderen met ouders met een hoger opleidingsniveau hebben meer mogelijkheden tot het opdoen van ervaring met computers. Bij een hoger inkomen en hogere opleiding van ouders is de kans op computer- en internetbezit groter. Ongeacht inkomen en opleiding is het computerbezit van Latijns Amerikaanse gezinnen lager is dan dat van Afrikaans Amerikaanse en blanke gezinnen en is het internetbezit van Latijns en Afrikaans Amerikaanse gezinnen lager dan dat van blanke gezinnen.

Uit gegevens van het CBS (2004) blijkt dat 73% van de personen in Nederland een computer met internet thuis heeft. Het aantal personen zonder computer is in 2004 slechts 18%. Negen procent heeft wel een computer thuis, maar geen internet. Uit de gegevens van het CBS blijkt tevens dat bij toename van het opleidingsniveau, ook het computerbezit met internetaansluiting toeneemt. Voor personen van 0-54 jaar geldt dat in elk leeftijdscohort ongeveer 80% in het bezit is van een computer met internet. In 2002 maakten mannen, jongeren en hoger opgeleiden meer gebruik van het internet dan vrouwen, ouderen en lager opgeleiden (CBS, 2002).

Uit onderzoek – gepubliceerd in het ‘Jaarboek ICT en samenleving 2007: Gewoon digitaal’ – blijkt dat hoogopgeleiden meer gebruik maken van verschillende internettoepassingen dan laagopgeleiden. Bovendien gebruiken zij meer informatieve en zakelijke toepassingen, zoals actualiteit en nieuws, informatie over werk en vacatures, internetbankieren, het online kopen en verkopen van goederen en het gebruik van overheidssites, dan laagopgeleiden. Laagopgeleiden maken meer dan hoogopgeleiden gebruik van internet voor het vermaak, zoals spelletjes, muziekwisseling en chatten (SCP, 2007).

Televisie

In de studie van Vandewater, Park, Huang en Wartella (2005) is onderzoek gedaan naar de regels die ouders hanteren met betrekking tot het televisiekijkgedrag van hun kinderen (tijds- en programmaregels) en naar het televisiekijkgedrag van kinderen van nul tot zes jaar. Uit het onderzoek is gebleken dat SES een belangrijke factor is voor verschillen tussen ouders

met en zonder regels. Ouders met een hogere SES hebben vaker regels. Daarnaast blijkt dat ouders met programmaregels vaker aanwezig zijn wanneer het kind televisie kijkt. Uit onderzoek van St. Peters, Fitch, Huston, Wright en Eakins (1991) is gebleken dat het samen kijken van televisieprogramma's afneemt van drie tot zeven jaar. Dit geldt voor de meeste categorieën programma's. Bij jonge kinderen kijken ouders vaak mee wanneer er programma's voor algemeen publiek worden gekeken. Bij programma's die gericht zijn op kinderen wordt slechts één op de vier keer samen met het kind televisie gekeken.

Uit onderzoek van Ennemoser en Scheider (2007) is gebleken dat het kijken van educatieve televisieprogramma's een positief effect kan hebben op de leesprestaties van kinderen en het veelvuldig kijken van entertainmentprogramma's een negatief effect. Kinderen uit lagere SES gezinnen kijken in de voorschoolse leeftijd al meer televisie dan kinderen uit hogere SES gezinnen. Bovendien blijkt dat kinderen die op de kleuterschool veel entertainmentprogramma's kijken, drie jaar later lagere niveaus van leesbegrip vertonen, dan kinderen die minder kijken. De onderzoekers geven aan dat voornamelijk kinderen uit gezinnen met een lage SES risico lopen om bij een groep te gaan horen die veelvuldig entertainmentprogramma's op televisie kijken.

Bibliotheek

In 2004 leende slechts 16% van de 25 tot 34 jarigen in Nederland in de twee maanden voorafgaande aan het onderzoek een boek bij de bibliotheek. Negen procent is wel lid, maar leende geen boek in de voorafgaande twee maanden (CBS, 2004).

1.5 Bereslim.nl

De website Bereslim.nl is een initiatief van Stichting Edict (Educatie door informatie- en communicatietechnologie) en opgezet als platform voor onderzoek naar de effecten van computergebruik op de ontwikkeling van jonge kinderen (http://www.bereslim.nl/over_bereslim.htm). De ontwikkeling van Bereslim.nl en de daaraan gekoppelde websites staat onder begeleiding van een groep vooraanstaande wetenschappers op het gebied van de pedagogiek en ontwikkelingspsychologie.

De hoofddoelen van de website zijn:

1. Het stimuleren van de ontwikkeling van peuters en kleuters via leuke, pedagogisch doordachte computerspellen.
2. Het terugkoppelen aan ouder of opvoeder van informatie over de ontwikkeling van een individueel kind.

3. Het verzamelen van gegevens voor wetenschappelijk onderzoek naar vormgeving en effectiviteit van computertaakjes in relatie tot verschillende kenmerken van de ontwikkeling van jonge kinderen.

Momenteel bevat Bereslim.nl drie modules: Samenslim, Levende Boeken en Letters in Beweging.

In samenwerking met Bereslim.nl voert Universiteit Leiden onderzoek uit naar het effect van bewegende prentenboeken op de taalontwikkeling van jonge kinderen. In een document over het onderzoek, geschreven door Bus en De Jong en aan te klikken op de website [Levendeboeken.nl](http://www.levendeboeken.nl), wordt de verwachting uitgesproken dat “internetsites als Bereslim met een selectie goede multimedieverhalen nieuwe kansen bieden voor onderwijs aan de allerjongsten en in het bijzonder voor onderwijs aan risicogroepen” (http://www.bereslim.nl/pdf/Onderzoek_Universiteit_Leiden.pdf).

In deze studie wordt onderzocht of de website Bereslim.nl, waarop levende prentenboeken in de periode van 1 maart 2006 tot 15 september 2006 gratis te bekijken waren, ook daadwerkelijk kansen biedt aan risicogroepen. Daarbij zal onderzocht worden wat de kenmerken van de bezoekers van de levende prentenboeken via Bereslim.nl zijn.

1.6 Onderzoeksvragen

Op grond van de literatuurstudie wordt verwacht dat er een sterke samenhang bestaat tussen geletterde activiteiten en het opleidingsniveau van de ouders. Hoogopgeleide ouders bevorderen geletterde activiteiten meer. Daarnaast wordt verwacht dat deze relatie doorwerkt in het gebruik van nieuwe media en dat hoogopgeleide ouders meer geneigd zijn om nieuwe media met een educatief oogmerk te benutten. De hypothese dat er een matig tot hoog verband bestaat tussen het opleidingsniveau van de ouders en het gebruik van educatieve media en geletterde activiteiten van hun kinderen is daarom getest. Daarnaast is onderzocht of er verschillen bestaan in geletterdheid en gebruik van nieuwe media naar sekse en leeftijd. Voor zover kinderen uit de VVE-groep (Voor- en Vroegschoolse Educatie) vertegenwoordigd zijn in de groep bezoekers van de Bereslimwebsite, wordt verwacht dat zij thuis veel minder geletterde en educatieve activiteiten ondernemen dan de niet-VVE-groep.

Om te testen of de internetsite Bereslim haar hoofddoel bereikt, dat wil zeggen nieuwe kansen creëren voor jonge kinderen met achterstanden in taal- en leesontwikkeling, is onderzocht wie de internetsite Bereslim bezoeken. Zijn het kinderen uit de beoogde leeftijdscategorie? Zijn de bezoekers van de Bereslimwebsite kinderen die ook verder veel

geletterde activiteiten ondernemen? Hebben ze een voorkeur voor educatieve televisie en computerspelletjes met veel stimulansen voor geletterdheid?

Ervan uitgaande dat hoogopgeleide ouders meer geneigd zijn geletterde activiteiten bij hun kinderen te stimuleren, wordt verwacht dat onder de bezoekers van de Bereslimwebsite verhoudingsgewijs veel kinderen van hoogopgeleide ouders aanwezig zijn. Verwacht wordt dat kinderen uit de VVE-groep ondervertegenwoordigd zullen zijn.

1.7 Hypothesen

- *Hoogopgeleide ouders zijn in hogere mate vertegenwoordigd in de onderzoeksgroep dan laagopgeleide ouders en deze verdeling wijkt af van de verdeling van opleidingsniveaus binnen de Nederlandse bevolking. Onder laagopgeleid wordt verstaan: basisonderwijs/VMBO/MAVO. Onder hoogopgeleid wordt verstaan: MBO/HAVO/VWO/HBO/WO.*

De aanleiding voor deze hypothese vormt het beschreven onderzoek naar de relatie tussen Sociaal Economische Status en de geletterde thuisomgeving. Uit deze onderzoeken blijkt dat de geletterde thuisomgeving van kinderen uit gezinnen met een lage(re) SES minder rijk is dan de thuisomgeving van kinderen uit gezinnen met een hoge(re) SES (Korat et al., 2007; McDonald-Connor et al., 2005; Smith & Dixon, 1995). Hieruit valt af te leiden dat ouders met een lage SES minder met geletterdheid bezig zijn en waarschijnlijk minder snel op de website Bereslim.nl terecht zullen komen. Bovendien blijkt uit gegevens van het SCP (2007) dat hoogopgeleiden meer gebruik maken van educatieve internettoepassingen.

- *De bezoekers van de Bereslimwebsite ondernemen veel geletterde activiteiten en hebben een voorkeur voor educatieve televisie en computerspelletjes met veel stimulansen voor geletterdheid. Onder veel geletterde activiteiten wordt verstaan dat (voor)lezen als favoriete activiteit van het kind vaker genoemd wordt, dan op basis van kans verwacht mag worden.*

De verwachting van dit onderzoek is dat hoogopgeleiden oververtegenwoordigd zullen zijn als bezoekers van de website. Hoogopgeleiden bieden hun kinderen over het algemeen rijkere thuisomgevingen wat betreft geletterdheid dan laagopgeleiden en daarom wordt verwacht dat de bezoekers van de website ook verder veel geletterde activiteiten ondernemen en gebruik maken van educatieve media.

- *Er bestaat samenhang tussen geletterde activiteiten en het opleidingsniveau van de ouders en tussen gebruik van nieuwe media en het opleidingsniveau van de ouders. Verwacht*

wordt dat hoogopgeleide ouders meer geletterde activiteiten ondernemen en meer gebruik maken van educatieve media dan laagopgeleide ouders.

De samenhang tussen geletterde activiteiten / geletterde thuisomgeving en SES is al in veel onderzoek aangetoond, waarbij de geletterde thuisomgeving van hoogopgeleiden rijker is gebleken dan die van laagopgeleiden (Korat et al., 2007; McDonald-Connor et al., 2005; Smith & Dixon, 1995). Daarom wordt verwacht dat ook in dit onderzoek een samenhang tussen geletterde activiteiten en opleiding gevonden wordt, waarbij hoogopgeleiden meer geletterde activiteiten ondernemen en meer gebruik maken van nieuwe media dan laagopgeleiden. Verwacht wordt dat dit tevens zichtbaar wordt in de vergelijking van de VVE-groep met de niet-VVE-groep.

- *Er bestaat samenhang tussen leeftijd en geletterde activiteiten en tussen leeftijd en gebruik van nieuwe media. Met toename van de leeftijd nemen deze activiteiten ook toe. Er bestaat geen samenhang tussen sekse en geletterde activiteiten of gebruik van nieuwe media.*

Het onderzoek van Anand en Krosnick (2005) toont aan dat het gebruik van alle media toeneemt tot vijf jaar en computergebruik en lezen zelfs tot zes jaar. Gezien deze resultaten wordt ook in dit onderzoek een toename van geletterde activiteiten en gebruik van nieuwe media verwacht met toename van de leeftijd. Omdat Anand en Krosnick (2005) en Calvert et al. (2005) geen verschillen hebben gevonden tussen jongens en meisjes wat betreft mediagebruik, wordt ook in dit onderzoek geen verschil verwacht.

2. Methode

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal allereerst de onderzoeksgroep besproken worden. Vervolgens zal een toelichting worden gegeven bij de vragenlijst, zal de procedure van het onderzoek besproken worden en worden de statistische analyses beschreven. Tenslotte vindt een verantwoording plaats van de constructie van variabelen die nodig zijn geweest om bepaalde onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

2.2 Participanten

Steekproef

De steekproef in dit onderzoek bestaat uit 1512 respondenten die in de periode van 1 maart 2006 tot 15 september 2006 de Bereslimwebsite met hun kinderen bezochten en de bijbehorende vragenlijst hebben ingevuld. Middels het invullen van deze vragenlijst hebben zij toegang gekregen tot de website, waardoor ze gratis gebruik konden maken van de daarop beschikbaar gestelde elektronische prentenboeken.

Verwijdering van respondenten

Het oorspronkelijke aantal respondenten dat de vragenlijst in de periode van maart tot september hebben ingevuld is 1781. Een aantal respondenten is verwijderd, waarmee het aantal respondenten op 1661 is gekomen. Vanwege de volgende redenen zijn respondenten verwijderd:

- De leeftijd ingevuld bij de leeftijd van het kind was ouder dan 12 jaar.
- In de ‘gebruikersnaam’ of in een van de andere variabelen werd aangegeven dat het invullen van de enquête een *test* was of dat het invullen gebeurd is door een *leerkracht, bibliotheek* of *instantie*.
- De vragenlijst is meermaals door dezelfde persoon ingevuld. De personen waarvan de geboortedatum en school gelijk waren en waarvan de gebruikersnaam gelijkend was, is één set gegevens behouden en de rest verwijderd.
- Respondenten waarvan het duidelijk was dat ze de enquête niet serieus hebben ingevuld, zijn verwijderd. Bijvoorbeeld: respondenten die bij bijna elke open vraag ‘sfsffdsfdsdfd’ of iets dergelijks hebben ingevuld.

Het aantal overgebleven respondenten (1661) bestaat uit kinderen van nul tot twaalf jaar. Aangezien de Bereslimwebsite bedoeld is voor kinderen van twee tot zeven jaar, gaat de

interesse uit naar deze onderzoeksgroep. In de analyses zijn daarom alleen de kinderen van twee tot acht jaar uit de onderzoeksgroep in beschouwing genomen. In dit onderzoek is uitgegaan van een ruime marge, om rekening te houden met trager ontwikkelende kinderen. Het aantal respondenten tussen de twee en acht jaar is uitgekomen op 1512.

2.3 Meetinstrument en procedure

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een vragenlijst (Bijlage 1) die gekoppeld geweest is aan de Bereslimwebsite van 1 maart 2006 tot 15 september 2006. Voordat toegang verleend werd tot de online-prentenboeken op de Bereslimwebsite, moesten de ouders éénmalig een vragenlijst invullen. Bij het invullen van de vragenlijst is anonimiteit en vertrouwelijke behandeling van de gegevens gegarandeerd.

De vragenlijst bestaat uit 23 vragen, waarvan 18 vragen verplicht ingevuld dienen te worden, aangegeven met een sterretje. De overige vijf vragen zijn optioneel. Bij de meeste vragen van de vragenlijst zijn de antwoorden voorgestructureerd, een aantal vragen bevatten zowel een voorstructurering in de antwoorden (vb. 'ja/nee') als een mogelijkheid tot het invullen van een eigen antwoord (vb. 'zo ja, wat?'/ 'anders') en een aantal vragen zijn open.

De vragenlijst bestaat uit een reeks vragen naar karakteristieken van het kind: vragen over geboortedatum, sekse, school en groep. Daarnaast worden een aantal vragen gesteld die betrekking hebben op de ouders: vragen over het opleidingsniveau van ouders, bibliotheeklidmaatschap, hoeveelheid prentenboeken die de afgelopen zes maanden gekocht zijn en vragen over hoe de ouders op de website terecht gekomen zijn. Voorts zijn een aantal vragen gesteld over de tijdsbesteding van het kind waarbij onderscheid gemaakt is tussen lezen en nieuwe media. De eerste vraag wat betreft de tijdsbesteding van het kind is algemeen: 'Wat doet je kind het allerliefst?'. Wat betreft lezen zijn de volgende vragen gesteld: 'Wat zijn de favoriete boeken van je kind?', 'Kun je aangeven welk(e) boek(en) uw kind al kent?' en 'Heb je de indruk dat bovenstaande boeken je kind aanspreken?'. Om inzicht te krijgen in het gebruik van nieuwe media zijn de volgende vragen gesteld: 'Zit je kind regelmatig achter de computer?', 'Zit je kind meestal alleen achter de computer of wel vaak met iemand erbij?', 'Speelt je kind spelletjes op de computer?', 'Heeft je kind educatieve cd-roms?', 'Heeft je kind computerspelletjes? Zo ja wat is het favoriete spelletje?', 'Kun je een of meer favoriete websites van je kind noemen?', 'Naar welke televisiezender kijk je kind meestal?', 'Wat zijn favoriete televisieprogramma's van je kind?' en 'Welk televisieprogramma kijk je wel eens met je kind?'.

2.4 Statistische analyses

Allereerst is de onderzoeksgroep beschrijvend geanalyseerd. Gegevens over sekse en leeftijd van het kind en de opleiding van vader en moeder zijn geanalyseerd middels frequentietabellen. Tevens zijn de kenmerken van de onderzoeksgroep wat betreft de geletterde activiteiten en het gebruik van nieuwe media beschrijvend geanalyseerd. Vervolgens is de verdeling van de opleidingsniveaus van vader/moeder binnen de steekproef vergeleken met de verdeling van de opleidingsniveaus binnen de Nederlandse bevolking (CBS, 2005), middels kruistabellen en chikwadraattoetsen. Daarnaast zijn middels factoranalyses schalen geconstrueerd wat betreft geletterde activiteiten en het (educatieve) gebruik van nieuwe media. Vervolgens is de samenhang tussen demografische kenmerken en geletterde activiteiten en het gebruik van nieuwe media onderzocht middels correlatieanalyses. Om te onderzoeken of kinderen met kans op lees- en taalachterstanden bereikt zijn, zijn tenslotte de kenmerken van de groep die geclassificeerd kan worden als VVE-groep vergeleken met de kenmerken van de groep die niet tot de VVE-doelgroep behoort.

2.5 Verantwoording van toegevoegde variabelen

Naar aanleiding van de ingevulde vragenlijsten zijn een aantal variabelen in de dataset toegevoegd of aangepast, om bepaalde gegevens te kunnen vergelijken en bepaalde analyses te kunnen uitvoeren. Onderstaand zal aangegeven worden welke variabelen zijn toegevoegd of aangepast en hoe deze zijn gevormd/aangepast:

- Leeftijd van het kind in jaren: naar aanleiding van de geboortedatum van het kind en de middelste datum in de periode van 1 maart 2006 tot 15 september 2006 (8 juni 2006) is de leeftijd van elk kind bepaald, afgerond op hele en halve jaren. Gezien het ontbreken van de invuldatum van de enquête voor elk kind, is uit gegaan van de middelste datum in de periode, 8 juni 2006. Aangezien de precieze leeftijd van de kinderen bij het invullen van de enquête niet bekend is, is ook bij het berekenen van de leeftijd niet gepretendeerd de exacte leeftijd van het kind te weten. Vandaar dat de leeftijd van elk kind is afgerond op hele en halve jaren.
- Groep: het invullen van de vraag naar de groep waarin het kind zit, was verplicht. De voorstructurering bestond uit de groepen één tot acht. Ouders met kinderen onder de vier jaar, die nog niet op de basisschool en dus niet in een groep zitten, moesten toch uit de mogelijkheden groep één tot acht kiezen. De antwoordmogelijkheid groep ‘nul’

is toegevoegd aan deze vraag en alle kinderen van nul tot vier jaar hebben deze nulscore gekregen.

- Hoogste opleiding vader/moeder: om een vergelijking van de opleidingsniveaus in de steekproef mogelijk te maken met de gegevens van het CBS (2005) over opleidingsniveaus in de Nederlandse bevolking, is een nieuwe indeling – gelijk aan die van het CBS – gemaakt wat betreft het opleidingsniveau van de vader en moeder. Deze indeling bestaat uit vier in plaats van vijf groepen: 1. MAVO, VBO, VMBO; 2. MBO, HAVO, VWO; 3. HBO; 4. WO. Daarnaast is er ook nog een variabele gemaakt met een indeling in twee groepen (laag/hog): 1. laag (MAVO, VBO, VMBO); 2. hoog (MBO, HAVO, VWO, HBO, WO). Deze indeling is gebruikt om onderscheid te maken tussen kinderen die in aanmerking komen voor VVE en kinderen die hiervoor niet in aanmerking komen. Kinderen waarvan beide ouders laag opgeleid zijn behoren tot de VVE-groep.
- Wat doet je kind het liefst: in de categorie ‘anders’ werden veelvuldig ‘dansen’ en ‘tekenen/knutselen’ genoemd. Deze twee antwoordmogelijkheden zijn toegevoegd aan de vraag ‘Wat doet je kind het liefst?’.
- Televisiezender die het kind meestal kijkt: in de categorie ‘anders’ werd vaak de zender ‘Ketnet’ genoemd. Deze zender is toegevoegd als antwoordcategorie bij de vraag ‘naar welke televisiezender kijkt je kind meestal?’.
- Educatieve televisiezender: er is een variabele gemaakt waarin wordt aangegeven of de zender die het meeste gekeken wordt door het kind educatief is of niet. De zender Z@ppelin is beschouwd als educatieve zender, omdat deze zender regelmatig educatieve programma’s uitzendt, zoals School TV, Sesamstraat, Klokhuis en het Jeugdjournaal. Nederland 2 en 3, België 1, BVN, Animal planet en National Geographic zijn ook gerekend tot educatieve zenders. Overige zenders zijn beschouwd als niet educatief.
- Educatief televisieprogramma: er is een variabele gemaakt waarin wordt aangegeven of het eerste televisieprogramma dat genoemd wordt als favoriet televisieprogramma van het kind educatief is. Daarnaast is zo’n zelfde variabele gemaakt om aan te geven of het eerste televisieprogramma dat genoemd wordt, dat regelmatig samen met het kind gekeken wordt, educatief is. De volgende programma’s zijn gerekend als educatieve televisieprogramma’s:
 - o Blue’s clues
 - o Bruine beer in het blauwe huis
 - o De wereld is mooi
 - o Dora

- Flip de beer
- Huisje, boompje, beestje
- Jeugdjournaal
- Journaal
- Klokhuis
- Koekeloere
- Lingo
- Puk en ko
- Sesamstraat
- Teletubbies
- Tiktak
- Tweenies
- Wawa's
- Willem Wever
- Zandkasteel

3. Resultaten

3.1 Inleiding

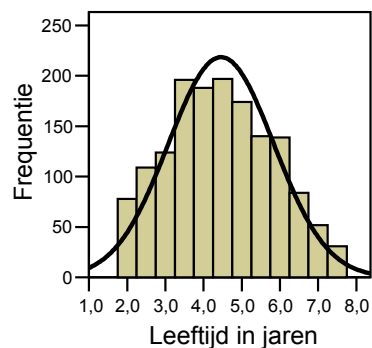
In dit hoofdstuk zal allereerst besproken worden van welke onderzoeksgroep gebruik gemaakt is bij de analyses. Vervolgens zullen de kenmerken van de onderzoeksgroep, de vergelijking tussen de opleidingsniveaus in de onderzoeksgroep en in de Nederlandse bevolking en de samenhang tussen verschillende variabelen onderzocht worden. Tenslotte worden de kenmerken van kinderen die in aanmerking komen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) vergeleken met de kenmerken van kinderen die niet voor VVE in aanmerking komen.

3.2 Onderzoeksgroep

De steekproef van dit onderzoek bestaat - na verwijdering van respondenten ouder dan 12.0 jaar en respondenten die de vragenlijst niet serieus of meermaals hebben ingevuld - uit 1661 respondenten. Deze onderzoeksgroep bestaat uit kinderen van 0.0 tot en met 12.0 jaar oud. De doelgroep van de Bereslimwebsite is de groep kinderen tussen 2 en 7 jaar. In dit onderzoek zijn we geïnteresseerd in de kenmerken van de bezoekers van de Bereslimwebsite, voor wie deze website ook daadwerkelijk bedoeld is. Dit houdt in dat de interesse uit gaat naar de kenmerken van de kinderen tussen de 2 en 7 jaar die deze website bezoeken. Gezien deze interesse zijn van de 1661 respondenten alle respondenten van 2 tot 8 jaar geselecteerd. De marge is enigszins ruim genomen, omdat hiermee rekening wordt gehouden met trager ontwikkelende kinderen. Het aantal respondenten dat na deze selectie overblijft is 1512.

3.3 Demografische gegevens

Het aantal jongens en meisje in de totale onderzoeksgroep van 1512 respondenten is gelijk (50.5% jongens, 49.5 % meisjes). Het merendeel van de kinderen is tussen de 3.5 en 5.0 jaar oud (49.9%). De gemiddelde leeftijd in de steekproef is 4.5 jaar. De verdeling wat betreft leeftijd volgt de normale verdeling en is weergegeven in Figuur 1.

Figuur 1. Leeftijd van respondenten ($n=1512$)

Het hoogste opleidingsniveau van vader en moeder is weergegeven in Tabel 1. Voor meer dan de helft van de ouders geldt dat ze een HBO of WO-opleiding hebben gehad. Voor 53.0% van de vaders en 53.1% van de moeders is dit het hoogste opleidingsniveau. Het aandeel van laagopgeleide ouders (VMBO) is relatief klein; 15.7% van de vaders en 12.9% van de moeders.

Tabel 1

Hoogste opleiding van vader en moeder

	Frequentie		Percentage	
	vader	moeder	vader	moeder
MAVO, VBO (VMBO)	238	195	15.7	12.9
MBO	349	369	23.1	24.4
HAVO/VWO	125	145	8.3	9.6
HBO	459	525	30.4	34.7
WO	341	278	22.6	18.4
Totaal	1512	1512	100.0	100.0

n = 1512

3.4 Hoe zijn de ouders op de Bereslimwebsite gekomen?

De meeste ouders die de website hebben bezocht zijn op de website terecht gekomen via links elders op Internet (42.3%). Een kleiner aantal vond de website via een tijdschrift (24.1%). Overige manieren waarop ouders in contact zijn gekomen met de website zijn via krant (3.2%), televisie (5.0%), school (8.1%), bibliotheek (0.2%), werk (1.8%), persoonlijke contacten (8.3%), bekend met medeontwikkelaar van de website (2.0%), of op een andere manier (5.0%).

3.5 Kenmerken van de bezoekers van de Bereslimwebsite

Geletterdheid van ouders

Drievierde (75.4%) van de ouders is lid van de bibliotheek. De meeste ouders rapporteren boeken te kopen voor hun jonge kinderen; 46.1% kocht één tot drie prentenboeken en 33.7% kocht zelfs meer dan 3 boeken in een periode van zes maanden.

Bezigheden van kinderen

Wat betreft activiteiten die het kind het liefst onderneemt mochten de ouders maximaal twee activiteiten aangeven. Zestig procent (60.4%) van de kinderen speelt graag

buiten en 34.9% speelt graag met speelgoed. Een groot percentage van de kinderen leest graag of wordt graag voorgelezen (32.7%). Activiteiten als televisie kijken of computeren worden minder vaak aangegeven als activiteit die graag ondernomen wordt: DVD/video kijken (14.5%), televisie kijken (15.7%), muziek luisteren (7.5%), spelletjes op de (spel)computer spelen (17.4%). Creatieve of sportieve activiteiten worden ook weinig genoemd als favoriete activiteit: sporten (4.2%), muziek maken (2.2%) knutselen/tekenen (2.9%), dansen (0.7%) en anders dan deze (1.6%).

De kans dat een bepaalde activiteit wordt aangegeven als activiteit die het kind graag onderneemt is 2/9 (22%), aangezien ouders twee favoriete activiteiten van het kind mochten aangeven (keuze uit 9 activiteiten). Gemiddeld geven de ouders in 33% van de gevallen aan dat lezen een activiteit is die graag door het kind wordt ondernomen. Uit een binominale test blijkt dat dit percentage groter is dan op basis van kans verwacht mag worden ($p < .000$). Dit betekent dat in deze groep significant meer ouders lezen noemen als favoriete activiteit van hun kind dan op basis van kans verwacht mag worden.

Computergebruik

Veertig procent (40.9%) van de kinderen in de steekproef zitten één keer per week of minder achter de computer, 35.1% zit twee tot drie keer per week achter de computer, 11.9% zit vier tot vijf keer per week achter de computer en 12.1% zit elke dag achter de computer. Meer dan 65 procent van de kinderen zitten meestal samen met hun vader of moeder achter de computer (67.4%), 20.6% zit alleen achter de computer, 10.6% zit samen met een broer of zus achter de computer en 1.5% zit met een vriend of vriendin achter de computer. De meerderheid van de kinderen (79.4%) speelt spelletjes op de computer, 42.3% van de kinderen heeft computerspelletjes en 69.0% van de kinderen heeft educatieve cd-roms. Het percentage kinderen dat niet op internet surft (72.9%) is groter dan het percentage dat wel eens op internet surft (27.1%). Het computergebruik van kinderen is weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2
Computergebruik van kinderen

	Percentage	
	Ja	Nee
Speelt je kind spelletjes op de computer?	79.4	20.6
Surft je kind wel eens op internet?	27.1	72.9
Heeft je kind educatieve cd-roms?	69.0	31.0
heeft je kind computerspelletjes?	42.3	57.7

n = 1512

Een groot deel van de respondenten (58.5%) noemt een favoriet computerspelletje. Maar weinig spelletjes worden vaker genoemd, de selectie oogt hiermee zeer divers. De drie meest genoemde favoriete computerspelletjes zijn: Robbie Konijn (4.2%), Putt Putt (3.1%) en Sesamstraat (2.5%). Als favoriete websites worden het meest genoemd: www.kinderplezier.com (16.9%), www.nijntje.nl (3.4%) en www.sesamstraat.nl (3.1%). Het percentage respondenten in de steekproef dat geen favoriete website van het kind noemt is 41.3%, 30.9% noemt 1 favoriete website, 17.9% noemt 2 favoriete websites en 10.0% noemt drie favoriete websites van het kind .

Televisiekijkgedrag van kinderen

Z@ppelin scoort het hoogste als favoriete zender (64.7%). Negentien procent van de kinderen kijkt het liefst naar Nickelodeon, 7.0% Jetix, 3.4% Ketnet en 5.9% iets anders. Respondenten die de categorie anders hebben ingevuld (5.9%) geven meestal aan dat het kind geen televisie kijkt.

In dit onderzoek heeft de zender Z@ppelin de status gekregen van educatieve zender. Naast Z@ppelin wordt er door sommige kinderen naar andere educatieve zenders gekeken (ingevuld in de categorie ‘anders’). In totaal kijkt 65.5% van de kinderen naar een educatieve zender.

Ongeveer zeventig procent van de respondenten (69.3%) noemt een favoriet televisieprogramma. De antwoorden zijn zeer divers. Het meest genoemd worden: Sesamstraat (13.1%), Dora (7.6%) en Winx (3.4%). Van alle respondenten noemt 31.7% bij het favoriete televisieprogramma van het kind een educatief televisieprogramma, 37.5% noemt geen *educatief* televisieprogramma en 30.7% noemt geen televisieprogramma.

Drieëntwintig procent (22.9%) van de respondenten noemt één favoriet televisieprogramma van het kind, 21.0% twee programma's en 25.4% drie favoriete programma's.

De drie televisieprogramma's die met meeste samen met het kind bekeken worden zijn: Sesamstraat (17.0%), Dora (4.0%) en het Jeugdjournaal (3.1%). Van de respondenten noemt 36.3% een educatief televisieprogramma dat samen met het kind gekeken wordt en 17.8% een niet-educatief televisieprogramma. Zesenvieftig procent van de respondenten heeft geen televisieprogramma genoemd dat wel eens met het kind samen bekeken wordt, 30.9% één programma, 11.2% twee programma's en 11.8% drie programma's.

Leesgedrag van kinderen

De antwoorden op de vraag wat de favoriete boeken van het kind zijn, zijn heel divers. Bijna de helft van de respondenten geeft geen antwoord op deze vraag (46.2%). Ongeveer een kwart (25.5%) noemt één favoriet boek van het kind, 14.9% twee en 13.4% drie. De drie boeken die het meest genoemd worden zijn: Jip en Janneke (8.5%), Pluk van de Petteflet (3.8%) en Nijntje (3.2%).

Wat betreft bekendheid met boeken geeft 13.1% van de respondenten aan het boek 'Beer is op vlinder' te kennen, 3.5% kent het boek 'Bolder en de boot', 10.5% is bekend met het boek 'Met opa op de fiets', 8.8% is bekend met het boek 'Rokko krokodil' en 79.3% kent het boek 'Tim op de tegels'. Bijna alle respondenten (92.2%) geven aan dat ze verwachten dat deze boeken hun kind zullen aanspreken.

3.6 Wijkt het opleidingsniveau van de ouders af van de verdeling binnen de Nederlandse bevolking?

Opleidingsniveau ouders

Een vergelijking van de verdeling van de opleidingsniveaus binnen de steekproef en de verdeling van de opleidingsniveaus binnen de Nederlandse bevolking (CBS, 2005) biedt inzicht in de kenmerken van de bezoekers van de Bereslimwebsite. In Tabel 3 wordt aangegeven hoeveel mensen een bepaald opleidingsniveau bezitten.

Tabel 3

Hoogste opleiding: aantallen in procenten

	CBS	Enquête; Hoogste opleiding moeder	Enquête; Hoogste opleiding vader
Basisonderwijs/VMBO/MAVO	33.6	12.9	15.7
HAVO/VWO/MBO	41.2	34.0	31.3
HBO	15.8	34.7	30.4
WO	9.4	18.4	22.6
Totaal	100	100	100

n = 1512

Uit deze tabel valt af te leiden dat het percentage mensen dat Basisonderwijs/VMBO/MAVO als hoogste opleiding heeft, groter is in de Nederlandse bevolking dan in de steekproef van dit onderzoek. Dit geldt eveneens voor het percentage mensen met als hoogste opleiding HAVO/VWO/MBO. Andersom geldt dat het percentage mensen met een HBO en WO opleiding groter is in de steekproef dan in de totale Nederlandse bevolking. Deze verschillen in verdeling zijn statistisch significant. Voor de vergelijking van de gegevens van de Nederlandse bevolking met de hoogste opleiding van moeder, middels een chikwadraattoets, geldt: $\chi^2 = 684.5$, $df = 3$, $p < .000$. Voor de vergelijking van de gegevens van de Nederlandse bevolking met de hoogste opleiding van vader geldt: $\chi^2 = 660.2$, $df = 3$, $p < .000$. Uit deze gegevens blijkt dat de verdeling van de Nederlandse bevolking over de opleidingsniveaus significant afwijkt van de verdeling in de steekproef en dat dit zowel voor vaders als voor moeders geldt.

Wanneer er een verdeling wordt gemaakt naar hoog- en laagopleidingsniveau blijkt dat er zich in de steekproef ten opzichte van de Nederlandse bevolking meer hoogopgeleide vaders en moeders bevinden en minder laagopgeleide vaders en moeders (Tabel 4).

Tabel 4

Opleiding verdeeld in hoog en laag: aantallen in procenten

		CBS	Enquête; Hoogste opleiding moeder	Enquête; Hoogste opleiding vader
Laag	Basisonderwijs/VMBO/ MAVO	33.6	12.9	15.7
Hoog	HAVO/VWO/MBO/HBO/WO	66.4	87.1	84.3

n = 1512

Voor de vergelijking van de gegevens van de Nederlandse bevolking met de hoogste opleiding van moeder, middels een chikwadraattoets, geldt: $\chi^2 = 290.0$, $df = 1$, $p < .000$. Voor

de vergelijking van de gegevens van de Nederlandse bevolking met de hoogste opleiding van vader, middels een chikwadraattoets geldt: $\chi^2 = 215.7$, $df = 1$, $p < .000$. Uit deze gegevens blijkt dat de verdeling van de Nederlandse bevolking over de opleidingsniveaus – opgedeeld in hoog en laag - afwijkt van die van de steekproef, voor zowel vaders als moeders. De groep die de Bereslimwebsite heeft bezocht, bevat veel hoogopgeleide ouders vergeleken met de totale Nederlandse bevolking.

Uit de vergelijking van de verdeling van de opleidingsniveaus van vader en moeder in de steekproef (Tabel 3), middels een chikwadraattoets, blijkt dat ook deze van elkaar verschillen ($\chi^2 = 32.3$, $df = 3$, $p < .000$). Uit de percentages blijkt dat er meer vaders dan moeders vertegenwoordigd zijn in het hoogste (WO) en laagste (Basisonderwijs, V(M)BO, MAVO) opleidingsniveau. Moeders zijn meer vertegenwoordigd dan vaders in de tussenliggende opleidingsniveaus (HAVO, VWO, MBO, HBO).

3.7 Variëren geletterde activiteiten en gebruik van nieuwe media naar sekse, leeftijd en opleiding van de ouders?

Schaalvorming

Er zijn twee schalen geconstrueerd. De schaal ‘geletterdheid’ bevat variabelen die betrekking hebben op de geletterdheid (van de omgeving) van kinderen. De schaal ‘gebruik van nieuwe media’ bevat variabelen die betrekking hebben op het gebruik van nieuwe media, zoals computer en televisie. In Tabel 5 is weergegeven hoe de zojuist genoemde schalen zijn samengesteld.

De schaal ‘gebruik van nieuwe media’ bestaat uit negen items en heeft een Cronbachs alfa van .58. De schaal ‘geletterdheid’ bestaat uit vier items en heeft een Cronbachs alfa van .19. De alfawaarde van de schaal ‘gebruik van nieuwe media’ is redelijk. De items beslaan onderwerpen die nauw gerelateerd zijn. De Cronbachs alfa van de schaal ‘geletterdheid’ is zwak, maar aangezien de variabelen uit deze schaal wel allen betrekking hebben op geletterdheid, wordt deze schaal wel in de analyses meegenomen.

Tabel 5

Variabelen behorende bij de schalen

	Schaal 'gebruik van nieuwe media'	Schaal 'geletterdheid'
Ben je lid van de bibliotheek?		X
Hoeveel prentenboeken heb je de afgelopen zes maanden gekocht?		X
Wat doet je kind het liefst (lezen of voorgelezen worden)?		X
Hoeveel titels van favoriete boeken van het kind worden genoemd?		X
Wat doet je kind het liefst (televisie kijken)?	X	
Wat doet je kind het liefst (spelletjes op de (spel)computer)?	X	
Zit je kind regelmatig achter de computer?	X	
Speelt je kind spelletjes op de computer?	X	
Surft je kind wel eens op internet?	X	
Heeft je kind educatieve cd-roms?	X	
Hoeveel favoriete websites van het kind worden genoemd?	X	
Hoeveel favoriete televisieprogramma's van het kind worden genoemd?	X	
Hoeveel favoriete televisieprogramma's worden genoemd die samen met het kind gekeken worden?	X	

Geletterde activiteiten

De schaal 'geletterdheid' geeft een indicatie van de hoeveelheid geletterde activiteiten (van deze schaal), die door de mensen in de steekproef ondernomen worden. De mensen in de steekproef ondernemen gemiddeld 2.4 geletterde activiteiten (max. = 4). De modus ligt op 2.0, waaruit blijkt dat de meeste respondenten (35.4%) twee van de vier activiteiten van de schaal 'geletterdheid' ondernemen.

Voor de schaal 'gebruik van nieuwe media' geldt een gemiddelde van 4.5 activiteiten die ondernomen worden, met een modus van 5.0. Hieruit blijkt dat de meeste respondenten (18.8%) vijf van de negen activiteiten ondernemen, die betrekking hebben op het gebruik van nieuwe media (televisie en computer).

Intercorrelaties tussen de schalen, sekse, leeftijd, groep en opleiding van vader en moeder

De correlaties tussen een aantal demografische variabelen en de schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media' en de correlaties tussen alle variabelen onderling zijn weergegeven in Tabel 6.

Tabel 6

Correlaties tussen demografische kenmerken en schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media'

	Sekse	Leeftijd	Groep	Hoogste opleiding vader	Hoogste opleiding moeder	Schaal 'geletterdheid'	Schaal 'gebruik van nieuwe media'
Sekse	-						
Leeftijd	.06*						
Groep	.09**	.82**					
Hoogste opleiding vader	.00	-.01	-.02				
Hoogste opleiding moeder	-.02	-.06*	-.07**	.57**			
Schaal 'geletterdheid'	.02	-.04	-.08**	.07**	.17**		
Schaal 'gebruik van nieuwe media'	.01	.35**	.26**	-.10**	-.09**	.23**	-

n = 1512; * correlatie is significant op .05 niveau; ** correlatie is significant op .01 niveau.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de variabelen leeftijd en groep sterk samenhangen (.82). Uiteraard geldt dat hoe ouder het kind is, hoe hoger de groep waarin het kind zit. De variabele leeftijd hangt ook redelijk samen met de schaal 'gebruik van nieuwe media' (.35), evenals de variabele groep (.26). Hieruit blijkt dat er meer gebruik gemaakt wordt van nieuwe media naar mate kinderen ouder worden en in een hogere groep komen. Uit de negatieve correlatie tussen groep en de schaal 'geletterdheid' (-.08) blijkt dat naar mate kinderen in een hogere groep terecht komen, minder geletterde activiteiten worden ondernomen.

Er bestaat een redelijke correlatie tussen de hoogste opleiding van vader en moeder (.57). Hieruit blijkt dat hoogopgeleide vaders/moeders vaak een partner hebben die tevens hoogopgeleid is en laagopgeleide vaders/moeders vaak een partner die tevens laagopgeleid is.

De variabelen hoogste opleiding van vader en hoogste opleiding van moeder hangen beide significant samen met de schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media', respectievelijk in positieve en negatieve richting. Hieruit blijkt dat zowel hoogopgeleide vaders als moeders geletterde activiteiten meer ondernemen/stimuleren en het gebruik van nieuwe media minder stimuleren dan laagopgeleide ouders. Laagopgeleide ouders, zowel

vaders als moeders, stimuleren het gebruik van nieuwe media meer en geletterdheid minder dan hoogopgeleide ouders.

De schalen onderling hangen ook redelijk samen (.23). Dit geeft blijk van gerelateerde concepten die gemeten worden, maar die toch verschillend zijn.

Samenhang tussen demografische variabelen en de afzonderlijke variabelen van de schalen

Bovenstaande samenhang tussen de schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media' en een aantal demografische variabelen kan gespecificeerd worden door de samenhang tussen de afzonderlijke variabelen van de schalen en de demografische variabelen te onderzoeken. Deze samenhang is weergegeven in Tabel 7.

Tabel 7

Correlaties tussen afzonderlijke variabelen van de schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media' en een aantal demografische kenmerken

	Sekse	Leeftijd in jaren	Groep	Hoogste opleiding vader	Hoogste opleiding moeder
Ben je lid van de bibliotheek?	-.02	.16**	.09**	.04	.07*
Hoeveel prentenboeken heb je de afgelopen zes maanden gekocht?	-.02	-.16**	-.13**	.08**	.15**
Wat doet je kind het liefst (lezen of voorgelezen worden)?	.06*	-.13**	-.12**	.04	.11**
Hoeveel titels van favoriete boeken van het kind worden genoemd?	.02	-.03	-.08**	.03	.08**
Wat doet je kind het liefst (televisie kijken)?	-.00	.07**	.04	-.03	-.04
Wat doet je kind het liefst (spelletjes op de (spel)computer)?	-.09**	.19**	.16**	-.03	-.06*
Zit je kind regelmatig achter de computer?	-.05	.22**	.20**	-.09**	-.10**
Speelt je kind spelletjes op de computer?	-.03	.37**	.32**	-.03	-.06*
Surft je kind wel eens op internet?	-.00	.25**	.23**	-.07**	-.09**
Heeft je kind educatieve cd-roms?	.04	.27**	.23**	-.05	-.03
Hoeveel favoriete websites van het kind worden genoemd?	.04	.07**	.02	-.05	-.02
Hoeveel favoriete televisieprogramma's van het kind worden genoemd?	.05	-.05*	-.10**	-.06*	.01
Hoeveel favoriete televisieprogramma's worden genoemd die samen met het kind gekeken worden?	-.01	-.01	-.03	-.02	.01

n = 1512; * correlatie is significant op .05 niveau; ** correlatie is significant op .01 niveau.

Uit Tabel 7 blijkt dat de hoogste opleiding van moeder significant positief samenhangt met de variabelen die betrekking hebben op lezen/geletterdheid en negatief significant met variabelen die betrekking hebben op computergebruik. Hoewel de correlaties niet hoog zijn, blijkt uit deze gegevens wel dat hoogopgeleide moeders meer geletterde activiteiten ondernemen en minder activiteiten stimuleren die te maken hebben met computergebruik en dat dit omgekeerd geldt voor laagopgeleide moeders. Wat betreft de samenhang van de afzonderlijke variabelen met de hoogste opleiding van vader geldt hetzelfde beeld als voor de moeder, hoewel minder correlaties significant zijn en de correlaties lager zijn. Hieruit lijkt te volgen dat moeders meer invloed hebben op de activiteiten die hun kinderen ondernemen dan vaders.

Uit Tabel 7 blijkt dat met toename van leeftijd en groep ook het lidmaatschap van de bibliotheek, het televisiekijkgedrag, het spelen van spelletjes op de (spel)computer, het computergebruik, het internetgebruik en het bezit van educatieve cd-roms toeneemt. Daarentegen neemt met toename van de leeftijd en groep het aantal prentenboeken dat gekocht wordt en het aantal kinderen dat (voor)lezen als favoriete activiteit heeft af. Uit de correlatie tussen sekse en de favoriete activiteiten (voor)lezen en spelletjes op de (spel)computer spelen (Tabel 7) blijkt dat meisjes liever lezen of voorgelezen worden (.06) en jongens liever spelletjes op de (spel)computer spelen (-.09).

3.8 VVE-groep

Wanneer uitgegaan wordt van de criteria vastgesteld door Minister Van der Hoeven in haar brief aan de Tweede Kamer (2005) over de gewichtenregeling, vallen in de steekproef van dit onderzoek 119 respondenten in de categorie 'beide ouders hebben maximaal een LBO/VBO opleiding'. Volgens de criteria van Minister Van der Hoeven zou deze groep een gewicht van 0.3 krijgen en in aanmerking komen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Deze 119 respondenten in de steekproef – waarvan beide ouders een laag opleidingsniveau hebben (Basisonderwijs/VBO/VMBO/MAVO) – worden in dit onderzoek daarom de VVE-groep genoemd. De overige 1393 respondenten in de steekproef komen niet in aanmerking voor VVE volgens de criteria van Minister Van der Hoeven en deze groep wordt daarom de niet-VVE-groep genoemd.

3.9 Verschilt de VVE-groep van de overige respondenten?

Sekse en leeftijd

In de VVE-groep bevinden zich meer meisjes dan jongens, respectievelijk 54.6% en 45.4%. In de niet-VVE-groep bevinden zich ongeveer evenveel jongens (50.9%) als meisjes (49.1%).

Wat betreft leeftijd geldt voor de VVE-groep dat de modus ligt op 3.5 en voor de niet-VVE-groep op 4.5. De meeste kinderen in de VVE-groep zijn dus 3.5 jaar en in de niet-VVE-groep 4.5 jaar, met een minimum leeftijd van 2 jaar en een maximum leeftijd van 7.5 jaar.

Geletterdheid van ouders

In de VVE-groep is 70.6% lid van de bibliotheek. In de niet-VVE-groep is 75.8% lid van de bibliotheek. Dit verschil is significant: $\chi^2 = 18.3$, $df = 1$, $p < .000$. Hieruit blijkt dat in de niet-VVE-groep meer mensen lid zijn van de bibliotheek dan in de VVE-groep.

De meeste ouders in zowel de VVE- als niet-VVE-groep kopen prentenboeken voor hun kinderen. In de VVE-groep kocht 42.9% één tot drie boeken en 23.5% meer dan drie boeken. In de niet-VVE-groep liggen deze percentages op 46.4% en 34.5%. Het aantal mensen dat meer dan drie boeken koopt is beduidend groter in de niet-VVE-groep dan in de VVE-groep. Omgekeerd geven meer mensen in de VVE-groep aan géén boeken voor hun kind te hebben gekocht in de afgelopen zes maanden (33.6%) dan in de niet-VVE-groep (19.1%). Het verschil tussen de groepen wat betreft de aanschaf van prentenboeken is significant: $\chi^2 = 163.3$, $df = 2$, $p < .000$.

Hoe kwamen de ouders in aanraking met de Bereslimwebsite?

De manier waarop de VVE-groep en de niet-VVE-groep op de website zijn gekomen komt redelijk overeen. De gegevens zijn weergegeven in Tabel 8.

Tabel 8

De manier waarop ouders in contact zijn gekomen met de Bereslimwebsite.

	Percentage niet-VVE- groep	Percentage VVE-groep
Krant	3.2	4.2
TV	5.1	4.2
Tijdschrift	24.1	23.5
Via school	7.8	10.9
Internet	41.9	47.1
Bibliotheek	0.2	-
Persoonlijke contacten	8.5	5.9
Werk	1.9	-
Bekend met medeontwikkelaar van site	2.2	-
Anders	5.1	4.2
Totaal	100.0	100.0

n (VVE-groep) = 119, n (niet-VVE-groep) = 1393

Een opvallend verschil met de niet-VVE-groep is dat de VVE-groep niet via het werk of de bibliotheek in contact is gekomen met de website.

Bezigheden van kinderen

Bijna zestig procent (59.9%) van de kinderen in de niet-VVE-groep speelt graag buiten. Dit is voor 67.2% van de kinderen in de VVE-groep het geval. Het percentage kinderen dat graag DVD's of video's kijkt komt redelijk overeen in de niet-VVE-groep en de VVE-groep; respectievelijk 14.3% en 16.8%. In de niet-VVE-groep kijkt 15.4% van de kinderen graag televisie, tegenover 19.3% in de VVE-groep. Ruim vijfendertig procent (35.5%) van de kinderen in de niet-VVE-groep speelt graag met speelgoed. Dit geldt voor 27.7% van de kinderen in de VVE-groep. Het percentage kinderen dat graag spelletjes op de (spel)computer speelt is in beide groepen ongeveer gelijk; respectievelijk 17.5% in de niet-VVE-groep en 16.0% in de VVE-groep. In beide groepen worden kinderen graag voorgelezen of lezen ze zelf: 33.0% in de niet-VVE-groep en 29.4% in de VVE-groep. Activiteiten als muziek luisteren, muziek maken, sporten, knutselen/tekenen, dansen of een andere activiteit worden in beide groepen weinig ondernomen.

De verschillen tussen de VVE-groep en de niet-VVE-groep zijn significant wat betreft de activiteiten buitenspelen, DVD's kijken, televisie kijken, met speelgoed spelen, muziek luisteren, (voor)lezen, muziek maken en tekenen. Er bestaan geen significante verschillen wat betreft de activiteiten sporten, spelletjes spelen op de (spel)computer, dansen en de categorie anders.

De kans dat een bepaalde activiteit wordt aangegeven als activiteit die het kind graag onderneemt is 2/9 (22%). Drieëndertig procent van de ouders in de niet-VVE-groep geeft aan dat lezen een activiteit is die graag door het kind wordt ondernomen. Uit een binominale test blijkt dat dit percentage groter is dan op basis van kans verwacht mag worden ($p < .000$). Dit geldt eveneens voor de VVE-groep. In de VVE-groep geeft 29.1% van de ouders (voor)lezen aan als activiteit die graag door het kind ondernomen wordt. Dit percentage is groter dan op basis van kans verwacht mag worden ($p < .05$). Dus zowel in de VVE-groep als in de niet-VVE-groep wordt (voor)lezen vaker aangegeven als favoriete activiteit, dan op basis van kans verwacht mag worden. Hieruit blijkt dat (voor)lezen een activiteit is die in de gehele steekproef veelvuldig wordt ondernomen.

Computergebruik

De regelmaat waarmee kinderen achter de computer zitten komt redelijk overeen tussen de VVE-groep en de niet-VVE-groep. Een verschil valt op te merken in de extreme categorieën: ‘één keer per week of minder achter de computer’ en ‘elke dag achter de computer’. In de VVE-groep zitten meer kinderen elke dag achter de computer; 18.5% versus 11.6% in de niet-VVE-groep. Daarnaast zitten in de VVE-groep minder kinderen ‘één keer per week of minder’ achter de computer dan in de niet-VVE-groep; 35.3% versus 41.3%. Deze verschillen tussen de VVE-groep en niet-VVE-groep zijn significant: $\chi^2 = 50.9$, $df = 3$, $p < .000$.

Zowel in de VVE-groep als in de niet-VVE-groep, zitten de meeste kinderen samen met papa of mama achter de computer, respectievelijk 63.0% en 67.8%. In de VVE-groep zitten meer kinderen alleen achter de computer; 26.1% versus 20.1% in de niet-VVE-groep. In de VVE-groep zitten ook meer kinderen samen met vriend of vriendin achter de computer dan in de niet-VVE-groep; respectievelijk 3.4% en 1.3%. Het percentage kinderen dat samen met een broer of zus achter de computer zit is groter in de niet-VVE-groep; 10.8% versus 7.6% in de VVE-groep. De verschillen tussen de VVE-groep en niet-VVE-groep zijn significant: $\chi^2 = 61.4$, $df = 3$, $p < .000$

In beide groepen wordt door de meeste kinderen spelletjes op de computer gespeeld en in beide groepen hebben de meeste kinderen ook educatieve cd-roms. De percentages in de groepen komen vrijwel overeen. In de niet-VVE-groep speelt 79.3% van de kinderen spelletjes op de computer en heeft 69.3% van de kinderen educatieve cd-roms. In de VVE-groep zijn de percentages respectievelijk 81.5% en 65.5%. Deze verschillen tussen de twee

groepen zijn significant. Voor het spelen van spelletjes op de computer geldt: $\chi^2 = 4.7$, $df = 1$, $p = .03$ en voor het bezit van educatieve cd-roms geldt: $\chi^2 = 8.6$, $df = 1$, $p = .003$.

Achttenvijftig procent van de kinderen in de niet-VVE-groep heeft geen computerspelletjes. Dit geldt voor 53.8% van de kinderen in de VVE-groep. Dit verschil is significant ($\chi^2 = 10.0$, $df = 1$, $p = .002$). In de niet-VVE-groep surft 73.4% van de kinderen niet op internet, in de VVE-groep geldt dit voor 67.2% ($\chi^2 = 24.4$, $df = 1$, $p < .000$).

De favoriete computerspelletjes van de niet-VVE-groep zijn: Robbie Konijn (3.9%), Putt Putt (3.0%) en Sesamstraat (2.6%). De favoriete computerspelletjes van de VVE-groep zijn: Robbie Konijn (6.7%), Putt Putt (4.2%) en Dora (4.2%). Voor beide groepen geldt dat de top drie bestaat uit twee educatieve spellen; Robbie Konijn en Dora of Sesamstraat.

De favoriete websites van de niet-VVE-groep zijn: www.kinderplezier.com (16.4%), www.nijntje.nl (3.5%), www.sesamstraat.nl (3.2%) en www.zappflat.nl (3.2%). De favoriete websites die het meest genoemd worden door de VVE-groep zijn: www.kinderplezier.com (23.5%), www.zappflat.nl (4.2%) en www.barbie.nl (3.4%).

In de niet-VVE-groep noemt 41.3% geen favoriete website van het kind, 30.5% één website, 18.2% twee websites en 10.0% drie websites. In de VVE-groep noemt 41.2% geen website, 35.3% één website, 13.4% twee websites en 10.1% drie websites. De hoeveelheid favoriete websites die genoemd worden, verschillen significant tussen de twee groepen ($\chi^2 = 32.8$, $df = 3$, $p < .000$).

Televisiekijkgedrag van kinderen

Het aantal kinderen dat het meest naar de zender Z@ppelin kijkt is groter in de niet-VVE-groep (66.1%) dan in de VVE-groep (48.7%). In de VVE-groep wordt, vaker dan in de niet-VVE-groep, naar de zenders Nickelodeon (26.1% vs. 18.4%), Jetix (11.8% vs. 6.6%), Ketnet (5.0% vs. 3.2%) en andere zenders (8.4% vs. 5.7%), gekeken. In de niet-VVE-groep kijkt 66.8% van de kinderen naar een educatieve zender en in de VVE-groep 49.6% ($\chi^2 = 149.1$, $df = 1$, $p < .000$).

In de niet-VVE-groep noemt 30.2% geen favoriet televisieprogramma van het kind, 22.6% één programma, 21.5% twee programma's en 25.7% drie programma's. In de VVE-groep noemt 37.0% geen favoriet televisieprogramma van het kind, 26.9% één programma, 14.3% twee programma's en 21.8% drie programma's.

De favoriete televisieprogramma's die het meeste worden genoemd in de niet-VVE-groep zijn: Sesamstraat (13.8%), Dora (7%), Teletubbies (3.4%) en Totally spies (3.4%). De favoriete televisieprogramma's in de VVE-groep zijn: Dora (15.1%), Sesamstraat (5.0%),

Winx (5.0%) en drie programma's die door 3.4% van de respondenten genoemd worden: Bob de bouwer, K3 en Spongebob. In de niet-VVE-groep noemt 32.2% van de respondenten een educatief programma als favoriet televisieprogramma dat door het kind gekeken wordt, in de VVE-groep is dit 26.1%. Dit verschil tussen de twee groepen is significant: $\chi^2 = 11.7$ $df = 1$, $p = .001$.

In de niet-VVE-groep noemt 45.4% geen televisieprogramma dat samen met het kind gekeken wordt, 30.5% noemt één programma, 11.8% twee en 12.3% drie. In de VVE-groep noemt 53.8% géén, 35.3% één, 5.0% twee en 5.9% drie televisieprogramma's die samen met het kind gekeken worden. De drie televisieprogramma's die in de niet-VVE-groep het meeste samen met het kind bekeken worden zijn: Sesamstraat (17.9%), Dora (3.7%) en het Jeugdjournaal (3.1%). In de VVE-groep zijn dit de volgende programma's: Dora (8.4%), Sesamstraat (5.9%) en De wereld is mooi (4.2%). Van de programma's die genoemd worden, noemt 37.0% in de niet-VVE-groep een educatief programma en 27.7% in de VVE-groep ($\chi^2 = 18.5$, $df = 1$, $p < .000$).

Leesgedrag van kinderen

In de niet-VVE-groep noemt 45.9% geen titel van een favoriet boek van het kind, 25% noemt één titel, 15.4% twee en 13.8% drie titels. In de VVE-groep noemt 50.4% geen titel, 31.1% één titel, 9.2% twee titels en 9.2% drie titels.

De meest voorkomende titels in de niet-VVE-groep zijn: Jip en Janneke (8.7%), Nijntje (3.3%) en Pluk van de Petteflat (3.9%). In de VVE-groep zijn de meest voorkomende titels: Jip en Janneke (5.0%), Dribbel (4.2%) en Bob de bouwer (3.4%).

Wat betreft de bekendheid van de respondenten met bepaalde boeken, komen de percentages voor beide groepen redelijk overeen; de meerderheid van de respondenten is niet bekend met de boeken 'Beer is op vlinder', 'Bolder en de boot', 'Met opa op de fiets' en 'Rokko krokodil'. De meerderheid van de respondenten is wel bekend met het boek 'Tim op de tegels'. De percentages zijn weergegeven in Tabel 9.

Tabel 9

De bekendheid van respondenten met boeken

	Niet-VVE-groep	VVE-groep
	Bekend met boek (%)	
Titel		
Beer is op vlinder	13.4	9.2
Bolder en de boot	3.2	6.7
Met opa op de fiets	10.1	15.1
Rokko krokodil	9.0	6.7
Tim op de tegels	79.0	82.4

n (VVE-groep) = 119, n (niet-VVE-groep) = 1393

Zowel in de niet-VVE-groep als in de VVE-groep geven de meeste respondenten aan dat ze verwachten dat de boeken – genoemd in Tabel 9 – hun kind zullen aanspreken. De percentages zijn significant hoger voor de niet-VVE-groep (92.6%) dan voor de VVE-groep (87.4%) ($\chi^2 = 34.3, df = 1, p < .000$).

Geletterde activiteiten

De schaal ‘geletterdheid’ geeft een indicatie van de hoeveelheid geletterde activiteiten (van deze schaal), die door de mensen in de steekproef ondernomen worden. De mensen in de niet-VVE-groep ondernemen gemiddeld 2.4 geletterde activiteiten (max. = 4). De modus ligt op 2.0, waaruit blijkt dat de meeste respondenten (35.6%) twee van de vier activiteiten van de schaal ‘geletterdheid’ ondernemen. De mensen in de VVE-groep ondernemen gemiddeld 2.2 geletterde activiteiten (max. = 4). De modus ligt op 2.0, waaruit blijkt dat de meeste respondenten (33.6%) twee van de vier activiteiten van de schaal ‘geletterdheid’ ondernemen.

Voor de schaal ‘gebruik van nieuwe media’ geldt een gemiddelde van 4.5 activiteiten die ondernomen worden in de niet-VVE-groep, met een modus van 5.0. Hieruit blijkt dat de meeste respondenten (19.2%) vijf van de negen activiteiten ondernemen, die betrekking hebben op het gebruik van nieuwe media (televisie en computer). De VVE-groep onderneemt gemiddeld 4.5 activiteiten, met een modus van 6.0. Hieruit blijkt dat de meeste respondenten (20.2%) zes van de negen activiteiten van de schaal ‘gebruik van nieuwe media’ ondernemen. In de VVE-groep wordt door niemand alle negen activiteiten van de schaal ondernomen, het maximum aantal activiteiten dat ondernomen wordt is acht (2.5%).

Intercorrelaties tussen de schalen, sekse, leeftijd en groep, afzonderlijk voor de VVE-groep en de niet-VVE-groep

De correlaties tussen een aantal demografische variabelen en de schalen ‘geletterdheid’ en ‘gebruik van nieuwe media’ en de correlaties tussen alle variabelen onderling zijn, afzonderlijk voor de twee groepen, weergegeven in Tabel 10.

Tabel 10

Correlaties tussen demografische kenmerken en schalen ‘geletterdheid’ en ‘gebruik van nieuwe media’, afzonderlijk voor de VVE-groep en de niet-VVE-groep

		Sekse	Leeftijd in jaren	Groep	Schaal ‘geletterdheid’	Schaal ‘gebruik van nieuwe media’
niet-VVE- groep	Sekse	-				
	Leeftijd	.06*				
	Groep	.08**	.83**			
	Schaal ‘geletterdheid’	.02	-.04	-.08**		
	Schaal ‘gebruik van nieuwe media’	.01	.35**	.27**	.23**	-
VVE-groep	Sekse	-				
	Leeftijd in jaren	.10				
	Groep	.12	.78**			
	Schaal ‘geletterdheid’	.11	-.01	-.09		
	Schaal ‘gebruik van nieuwe media’	.05	.34**	.22*	.20*	-

*n (VVE-groep) = 119, n (niet-VVE-groep) = 1393; * correlatie is significant op .05 niveau; ** correlatie is significant op .01 niveau.*

Uit bovenstaande tabel blijkt dat voor zowel de niet-VVE-groep als voor de VVE-groep geldt dat leeftijd en groep sterk samenhangen. Met toename van de leeftijd neemt logischerwijs ook de groep waarin een kind zich bevindt toe. Voor beide groepen geldt eveneens dat met toename van de leeftijd en met toename van groep het gebruik van nieuwe media toeneemt. De correlatie tussen de schaal ‘geletterdheid’ en de schaal ‘gebruik van nieuwe media’ is voor beide groepen eveneens significant. Het enige verschil tussen de twee groepen wat betreft correlaties is dat voor de niet-VVE-groep geldt dat de groep waarin een kind zit samenhangt met de schaal ‘geletterdheid’. Dit is voor de VVE-groep niet het geval. Voor de niet-VVE-groep geldt: des te hoger de groep, des te minder geletterde activiteiten er ondernomen worden.

Doordat de opleidingsniveaus van de ouders in de VVE-groep allemaal gelijk zijn (allemaal laag), is het niet mogelijk om voor de VVE-groep correlaties te berekenen tussen de hoogste opleiding van vader/moeder en de schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media'. Een vergelijking op dit gebied met de niet-VVE-groep is daarom niet mogelijk.

Samenhang tussen demografische variabelen en de afzonderlijke variabelen van de schalen

Wanneer correlaties bekeken worden tussen demografische kenmerken en de afzonderlijke variabelen van de schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media' (Tabel 11) worden verschillen tussen de VVE-groep en de niet-VVE-groep zichtbaar.

Tabel 11

Correlaties tussen afzonderlijke variabelen van de schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media' en een aantal demografische kenmerken, afzonderlijk voor de VVE-groep en de niet-VVE-groep

		Sekse	Leeftijd	Groep
niet-VVE-groep	Ben je lid van de bibliotheek?	-.03	.16**	.09**
	Hoeveel prentenboeken heb je de afgelopen zes maanden gekocht?	-.02	-.16**	-.14**
	Wat doet je kind het liefst (lezen of voorgelezen worden)?	.06*	-.13**	-.12**
	Hoeveel titels van favoriete boeken van het kind worden genoemd?	.01	-.03	-.08**
	Wat doet je kind het liefst (televisie kijken)?	-.01	.06*	.03
	Wat doet je kind het liefst (spelletjes op de (spel)computer)?	-.08**	.21**	.18**
	Zit je kind regelmatig achter de computer?	-.05	.22**	.20**
	Zit je kind regelmatig achter de computer?	-.04	.38**	.33**
	Surft je kind wel eens op internet?	-.01	.24**	.22**
	Heeft je kind educatieve cd-roms?	.05	.27**	.23**
	Hoeveel favoriete websites van het kind worden genoemd?	.05	.08**	.03
	Hoeveel favoriete televisieprogramma's van het kind worden genoemd?	.05	-.05	-.09**
	Hoeveel favoriete televisieprogramma's worden genoemd die samen met het kind gekeken worden?	-.02	.00	-.02
	VVE-groep	Ben je lid van de bibliotheek?	.04	.14
Hoeveel prentenboeken heb je de afgelopen zes maanden gekocht?		-.01	-.17	-.02
Wat doet je kind het liefst (lezen of voorgelezen worden)?		.07	-.06	-.11
Hoeveel titels van favoriete boeken van het kind worden genoemd?		.15	-.02	-.14
Wat doet je kind het liefst (televisie kijken)?		.06	.14	.08
Wat doet je kind het liefst (spelletjes op de (spel)computer)?		-.16	-.03	.01
Zit je kind regelmatig achter de computer?		-.04	.23*	.23*
Zit je kind regelmatig achter de computer?		.04	.25**	.21*
Surft je kind wel eens op internet?		.10	.41**	.27**
Heeft je kind educatieve cd-roms?		.01	.23*	.23*
Hoeveel favoriete websites van het kind worden genoemd?	-.02	.02	-.13	

Hoeveel favoriete televisieprogramma's van het kind worden genoemd?	.06	-.06	-.14
Hoeveel favoriete televisieprogramma's worden genoemd die samen met het kind gekeken worden?	.10	-.04	-.13

n (VVE-groep) = 119, n (niet-VVE-groep) = 1393

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er voor de niet-VVE-groep een samenhang bestaat tussen groep waarin kinderen zitten en de variabelen van de schaal geletterdheid. Dit geldt eveneens voor leeftijd, uitgezonderd de samenhang met de variabele 'hoeveel favoriete boeken van het kind worden genoemd?'. Uit deze correlaties blijkt dat met toename van de groep en leeftijd het lidmaatschap van een bibliotheek toeneemt, het kopen van prentenboeken afneemt en het (voor)lezen afneemt. Tevens geldt: hoe hoger de groep, hoe minder favoriete boeken er van het kind worden genoemd. In de VVE-groep bestaat er geen samenhang tussen de demografische variabelen en de variabelen van de schaal 'geletterdheid'.

Voor beide groepen bestaan er significante correlaties tussen leeftijd en groep en variabelen die te maken hebben met computergebruik. Met toename van leeftijd neemt ook het computergebruik van de kinderen in de niet-VVE-groep toe. Dit geldt eveneens voor de kinderen in de VVE-groep, hoewel een aantal correlaties minder sterk significant zijn.

Voor de niet-VVE-groep geldt – gezien de negatieve correlatie tussen sekse en spelletjes op de (spel)computer spelen - dat meisjes minder spelletjes op de computer spelen dan jongens. Er bestaat tevens een significante correlatie tussen leeftijd en televisiekijken als favoriete activiteit. Hieruit blijkt dat met toename van de leeftijd het televisiekijken eveneens toeneemt. Deze correlaties gelden niet voor de VVE-groep.

4. Discussie

4.1 Algemene discussie

In deze studie zijn de kenmerken van een groep mensen onderzocht die gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om elektronische prentenboeken via de website <http://www.bereslim.nl/> gratis te bekijken. Het doel van dit onderzoek was om te onderzoeken of de Bereslimwebsite kansen creëert voor jonge kinderen met achterstanden in de taal- en leesontwikkeling.

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat het voornamelijk kinderen van hoogopgeleide ouders zijn die de weg naar de Bereslimwebsite met elektronische prentenboeken weten te vinden. Het aandeel hoogopgeleide ouders in de steekproef is groot. Tevens is de verdeling van de opleidingsniveaus in de steekproef afwijkend van de verdeling in de Nederlandse populatie; het percentage hoogopgeleiden in de steekproef is aanzienlijk hoger dan het percentage in de Nederlandse populatie. Deze bevinding komt overeen met onderzoek waaruit is gebleken dat hoogopgeleiden in het algemeen een rijkere thuisomgeving bieden wat betreft geletterdheid (Korat et al., 2007; McDonald-Connor et al., 2005; Smith & Dixon, 1995). De bevindingen kunnen eveneens samenhangen met het feit dat hoogopgeleiden het internet meer gebruiken voor informatieve doeleinden dan laagopgeleiden (SCP, 2007) en met het feit dat met toename van opleidingsniveau ook het computerbezit en internettoegang toeneemt (CBS, 2004).

De bezoekers van de website zijn kinderen in de leeftijdscategorie van nul tot twaalf jaar. Hoewel de website bedoeld is voor kinderen van twee tot zeven jaar blijkt uit dit onderzoek dat er ook oudere kinderen van de elektronische prentenboeken gebruik maken. Wanneer er gekeken wordt naar de doelgroep, blijkt dat de gemiddelde leeftijd ligt bij 4.5 jaar. De meeste kinderen die de website bezoeken, zijn tussen de 3.5 en 5 jaar oud en vallen binnen de doelgroep. Dit onderzoek bevestigt dus Calverts bevindingen (Calvert et al., 2005) dat kinderen al op jonge leeftijd gebruik maken van de computer.

Ongeveer vijfenzeventig procent van de bezoekers aan de website is lid van de bibliotheek en het grootste gedeelte van de respondenten koopt prentenboeken voor hun kinderen. Lezen wordt als favoriete activiteit van kinderen boven kansniveau genoemd en de meeste respondenten geven aan twee van de vier geletterde activiteiten te ondernemen. Ongeveer de helft van de ouders noemt één of meer titels van favoriete boeken van het kind en de top drie van favoriete boeken van de kinderen in de steekproef zijn iconen uit de Nederlandse kinderliteratuur. Bekendheid met genoemde prentenboeken is niet zo hoog.

Alleen het boek 'Tim op de tegels' is een titel die de meerderheid van de respondenten kent. Een zeer groot percentage van de respondenten denk dat de boeken op de Bereslimwebsite hun kind zullen aanspreken. Al deze gegevens indiceren dat het aantal geletterde activiteiten die in de onderzoeksgroep ondernomen worden redelijk groot is. Lezen blijkt een favoriete activiteit van de kinderen te zijn, die boven kansniveau wordt genoemd en bovendien ligt het percentage ouders dat lid is van de bibliotheek beduidend hoger dan het percentage 25-34 jarigen in Nederland dat in 2004 lid was van de bibliotheek (en tevens leende) (CBS, 2004). Bovendien kopen veel ouders prentenboeken voor hun kinderen en kunnen veel ouders één of meerdere titels van favoriete boeken van hun kind noemen.

Computeren en televisiekijken staan niet in de top drie van favoriete activiteiten in deze onderzoeksgroep. Wel vinden er activiteiten op deze gebieden plaats. Een ruime meerderheid van de kinderen heeft educatieve cd-roms en een groot gedeelte van de kinderen zit meestal met vader of moeder achter de computer. Z@ppelin is een educatieve zender en wordt door de meeste kinderen als favoriete televisiezender benoemd. Van de meeste genoemde favoriete televisieprogramma's zijn twee programma's educatief en bijna eenderde van de kinderen heeft een educatief televisieprogramma als favoriet televisieprogramma. Ruim eenderde van de programma's die samen met het kind worden gekeken zijn ook educatief. Alle televisieprogramma's in de top drie van programma's die ouders samen met hun kind bekijken zijn educatief. Van de favoriete computerspelletjes in de top drie zijn twee spelletjes educatief. Uit deze gegevens blijkt dat de groep bezoekers van de website een groep is die een duidelijke voorkeur heeft voor educatieve televisie en computerspelletjes. Deze resultaten bevestigen de hypothese.

Er bestaan correlaties tussen de opleidingsniveaus van vader en moeder en de schalen 'geletterdheid' en 'gebruik van nieuwe media'. Uit de gegevens blijkt dat bij een hogere opleiding meer geletterde activiteiten worden ondernomen en minder gebruik gemaakt wordt van nieuwe media. De hoogste opleiding van moeder hangt positief samen met geletterde activiteiten en negatief met variabelen die betrekking hebben op het gebruik van de computer. Voor de opleiding van vader geldt hetzelfde beeld, hoewel het aantal significante correlaties minder is. Uit deze resultaten lijkt te volgen dat moeders meer invloed hebben op de activiteiten die hun kinderen ondernemen dan vaders. Aangezien het in het algemeen nog steeds zo is dat moeders de meeste tijd met hun kinderen doorbrengen, lijkt deze bevinding aannemelijk.

Hoewel een hypothese van dit onderzoek was dat met toename van de leeftijd ook een toename van geletterde activiteiten zou plaatsvinden, is een dergelijke correlatie in dit

onderzoek niet gevonden. Wanneer gekeken wordt naar de afzonderlijke variabelen blijkt zelfs dat het (voor)lezen afneemt naarmate kinderen ouder worden. Met toename van de leeftijd neemt wel het gebruik van nieuwe media toe. Deze bevindingen komen deels overeen met de bevindingen van Anand en Krosnick (2005). Uit het onderzoek van deze auteurs is gebleken dat het gebruik van alle media toeneemt tot de leeftijd van vijf jaar en dat computergebruik en lezen zelfs tot het zesde jaar toenemen. In dit onderzoek is een toename van mediagebruik gevonden met toename van leeftijd, maar een afname van lezen.

Er bestaat geen relatie tussen sekse en geletterde activiteiten of gebruik van nieuwe media. Jongens en meisjes ondernemen deze activiteiten dus in gelijke mate. Deze resultaten komen overeen met de bevindingen van Anand en Krosnick (2005) en Calvert et al. (2005). Wanneer gekeken wordt naar de afzonderlijke variabelen van de schalen blijkt wel een klein verschil tussen jongens en meisjes te bestaan. Jongens spelen meer spelletjes op de computer, terwijl meisjes meer houden van (voor)lezen.

De VVE-groep en de niet-VVE-groep zijn vergeleken om te kijken welke verschillen er bestaan tussen een groep die risico loopt op achterstanden in de taal- en leesontwikkeling en de rest van de onderzoeksgroep. Uit deze vergelijking is gebleken dat de leeftijd in de VVE-groep gemiddeld een jaar lager ligt dan die in de niet-VVE-groep. Wat betreft de kenmerken van de ouders zijn in de VVE-groep minder mensen lid van de bibliotheek en kopen meer mensen geen prentenboeken. Geen van de mensen in de VVE-groep zijn via het werk of de bibliotheek met de website bekend geraakt, terwijl dit wel geldt voor een aantal mensen uit de niet-VVE-groep. Wat betreft favoriete activiteiten van de kinderen, geven de kinderen in de VVE-groep televisiekijken vaker aan als favoriete activiteit en (voor)lezen minder vaak. Hoewel (voor)lezen in de VVE-groep minder vaak wordt aangegeven dan in de niet-VVE-groep, ligt het percentage wel boven kansniveau. Dit betekent dat (voor)lezen beduidend vaak genoemd wordt als favoriete activiteit. Zowel in de VVE-groep als in de niet-VVE-groep ondernemen de meeste mensen twee geletterde activiteiten.

Wat betreft het gebruik van nieuwe media bestaan er ook verschillen. De VVE-groep zit vaker alleen achter de computer, speelt vaker spelletjes op de computer en minder kinderen in deze groep hebben educatieve cd-roms. De educatieve zender Z@ppelin wordt beduidend minder vaak genoemd in de VVE-groep dan in de niet-VVE-groep en minder kinderen kijken naar een educatieve zender. Er wordt door de kinderen in de VVE-groep minder vaak naar educatieve programma's gekeken en ook samen met ouders wordt minder vaak naar educatieve programma's gekeken dan in de niet-VVE-groep. Deze bevindingen komen overeen met resultaten uit het onderzoek van Ennemoser en Scheider (2007), waaruit blijkt

dat kinderen uit gezinnen met een lage SES risico lopen om bij een groep te gaan horen die veelvuldig entertainmentprogramma's op televisie kijken. In de VVE-groep ondernemen de meeste personen zes activiteiten die betrekking hebben op nieuwe media. In de niet-VVE-groep ondernemen de meeste mensen vijf activiteiten. Voor beide groepen geldt dat met toename van de leeftijd ook het gebruik van nieuwe media toeneemt.

Gezien het feit dat ouders in de VVE-groep minder vaak lid zijn van de bibliotheek, vaker geen prentenboeken aanschaffen, kinderen minder educatieve cd-roms hebben en minder vaak naar educatieve zenders en televisieprogramma's kijken dan de niet-VVE-groep, lijkt de geletterde thuisomgeving in de VVE-groep minder rijk te zijn dan de geletterde thuisomgeving in de niet-VVE-groep. Deze bevindingen komen overeen met verschillende onderzoeken die aantonen dat kinderen uit gezinnen met een lage SES over het algemeen ook een minder rijke geletterde thuisomgeving hebben (Korat et al., 2007; McDonald-Connor et al., 2005; Smith & Dixon, 1995). Daarentegen komt het aantal geletterde activiteiten dat door de meeste mensen ondernomen wordt overeen in de twee groepen en wordt (voor)lezen in beide groepen boven kansniveau genoemd als favoriete activiteit van het kind. Aangezien de laagopgeleiden in dit onderzoek sterk ondervertegenwoordigd zijn, is het mogelijk dat de groep mensen die laag opgeleid zijn én de Bereslimwebsite hebben bezocht een speciale groep is met een redelijke mate van geletterdheid. Wellicht is de geletterde thuisomgeving van andere laagopgeleiden minder rijk. Deze hypothese blijft echter speculatief.

4.2 Beperkingen van dit onderzoek en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Dit onderzoek bevat een aantal beperkingen. Er is in de vragenlijst behorende bij de Bereslimwebsite niet gevraagd naar etniciteit van de respondenten, waardoor het niet mogelijk is uitspraken te doen over de toegankelijk van de Bereslimwebsite voor autochtone en allochtone groeperingen. In volgend onderzoek zou een vraag naar etniciteit toegevoegd kunnen worden. Bovendien zijn een aantal belangrijke factoren die iets zeggen over de geletterde thuisomgeving niet bevraagd. Onderzoek naar de geletterde thuisomgeving (Home Literacy Environment (HLE)) bevat meestal vragen naar hoe vaak er aan het kind wordt voorgelezen, de frequentie van het bibliotheekbezoek, de hoeveelheid (kinder)boeken in huis, leeftijd waarop men is gaan voorlezen aan het kind en vragen naar de geletterde activiteiten van de ouders zelf (Frijters, Barron & Brunello, 2000; Payne, Whitehurst & Angell, 1994; Weigel, Martin & Bennett, 2006). Het ontbreken van deze gegevens maakt een vergelijking met andere onderzoeken naar de relatie tussen SES en de geletterde thuisomgeving (HLE) niet mogelijk. Daarnaast is de gevormde schaal 'geletterdheid' zeer beperkt – vier items –

vanwege het kleine aantal vragen naar geletterdheid. Deze schaal had beter gevormd kunnen worden wanneer er meer vragen naar de geletterde thuisomgeving in de vragenlijst waren opgenomen. Een beperking die hiermee samenhangt, is de matige betrouwbaarheid van de schaal 'geletterdheid'. De resultaten en conclusies naar aanleiding van deze schaal dienen dan ook met enige mate van voorzichtigheid te worden gezien en in volgend onderzoek – waarbij gebruik gemaakt wordt van een meer betrouwbare schaal – zou onderzocht moeten worden of de resultaten die in dit onderzoek gevonden zijn gerepliceerd kunnen worden.

Een andere beperking van dit onderzoek is dat de antwoordcategorieën in de vragenlijst bij de vraag naar de 'groep' waarin het kind zit niet allesomvattend waren. De antwoordmogelijkheid groep 'nul' of 'nog niet naar school' ontbrak. Tenslotte is in de vragenlijst niet gevraagd naar de invuldatum, waardoor exacte berekening van de leeftijden niet mogelijk is geweest. Het vragen naar de leeftijd of naar de datum van invullen van de vragenlijst kan deze problemen in volgend onderzoek voorkomen.

4.3 Conclusie en aanbeveling

De bevindingen van dit onderzoek tonen aan dat slechts weinig laagopgeleiden de weg naar de elektronische prentenboeken op de Bereslimwebsite weten te vinden. Voornamelijk hoogopgeleiden maken gebruik van deze mogelijkheid om de ontwikkeling van hun kinderen te stimuleren. Deze verschillen lijken niet enkel voort te komen uit verschillen in toegang tot de computer en het internet, gezien het feit dat in 2004 al 73% van de Nederlanders beschikking had over een computer met internet en dit percentage sindsdien alleen maar gestegen is. Overheden en instanties die zich bezig houden met projecten ter stimulering van de ontwikkeling van risicokinderen moeten zich er van bewust zijn dat deze groep een speciale aanpak nodig heeft om daadwerkelijk bereikt te worden. Wanneer deze groep geen extra aandacht ontvangt, bovenop de extra aandacht die al gegeven wordt, zal het kennisgat tussen deze risicogroep en kinderen van hoogopgeleide ouders alleen maar toenemen. Om met de conclusie uit onderzoek van Neuman en Celano (2006) te besluiten: *'gelijke mogelijkheden voor economisch ongelijke groepen zorgen niet voor gelijke kansen'*.

5. Referenties

- Anand, S., & Krosnick, J. A. (2005). Demographic predictors of media use among infants, toddlers and preschoolers. *American Behavioral Scientist*, 48, 539-561.
- Bowey, J. (1995). Socioeconomic status differences in preschool phonological sensitivity and first-grade reading achievement. *Journal of Educational Psychology*, 87, 476-487.
- Bradley, R. H., Corwyn, R. F., Pipes-McAdoo, H., & Garcia-Coll, C. (2001). The home environments of children in de United States part I: Variations by age, ethnicity, and poverty status. *Child Development*, 72, 1844-1867.
- Bus, A. G. (1995). *Geletterde peuters en kleuters. Theorie en praktijk van ontluikende geletterdheid*. Meppel: Boom.
- Bus, A. G., Van IJzendoorn, M. H., & Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65, 1-21.
- Calvert, S. L., Rideout, V. J., Woolard, J. L., Barr, R. F., & Strouse, G. A. (2005). Age, ethnicity, and socioeconomic patterns in early computer use: A national survey. *American Behavioral Scientist*, 48, 590-607.
- CBS (2002). *Meer mannen, jongeren en hoger opgeleiden op het internet. Persbericht 28 juni 2002*. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS (2004). ICT en media gebruik naar persoons- en huishoudkenmerken. Geraadpleegd 11 juni 2007 via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?LYR=G2:5&LA=nl&DM=SLNL&PA=70655ned&D1=14-16,61-64,104-107,118,124,138-139&D2=0-16&D3=a,!01&HDR=T&STB=G1>. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS (2005). Beroepsbevolking naar onderwijsniveau / -richting. Geraadpleegd 24 april 2007 via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?LYR=G5:0,G1:0,G3:0&LA>

=nl&DM=SLNL&PA=70896ned&D1=0-1&D3=0-2,7,20,24,1&D5=0-4&D6=1&HDR=T,G4&STB=G2. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.

- De Jong, M. T., & Bus, A. G. (2004). The efficacy of electronic books in fostering kindergarten children's emergent story understanding. *Reading Research Quarterly, 39*, 378-393.
- Ennemoser, M., & Schneider, W. (2007). Relations of television viewing and reading: Findings from a 4-year longitudinal study. *Journal of Educational Psychology, 99*, 349-368.
- Frijters, J. C., Barron, R. W., & Brunello, M. (2000). Directed and mediated influences of home literacy and literacy interest on prereader's oral vocabulary and early written language skill. *Journal of Educational Psychology, 92*, 466-477.
- Hecht, S. A., Burgess, S. R., Torgesen, J. K., Wagner, R. K., & Rashotte, C. A. (2000). Explaining social class differences in growth of reading skills from beginning kindergarten through fourth-grade: The role of phonological awareness, rate of access, and print knowledge. *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal, 12*, 99-127.
- Korat, O., Klein, P., & Segal-Drori, O. (2007). Maternal mediation in book reading, home literacy environment, and children's emergent literacy: a comparison between two social groups. *Reading and Writing, 20*, 361-398.
- McDonald-Connor, C., Son, S., Hindman, A. H., & Morrison, F. J. (2005). Teacher qualifications, classroom practices, family characteristics, and preschool experience: Complex effects on first graders' vocabulary and early reading outcomes. *Journal of School Psychology, 43*, 343-375.
- Neuman, S. B., & Celano, D. (2006). The knowledge gap: Implications of leveling the playing field for low-income and middle-income children. *Reading Research Quarterly, 41*, 176-201.
- Noble, K. G., Farah, M. J., & McCandliss, B. D. (2006). Socioeconomic background

- modulates cognition–achievement relationships in reading. *Cognitive Development*, 21, 349–368.
- Payne, A. C., Whitehurst, G. J., & Angell, A. L. (1994). The role of home literacy environment in the development of language ability in preschool children from low-income families. *Early Childhood Research Quarterly*, 9, 427-440.
- Raz, I. S., & Bryant, P. (1990). Social background, phonological awareness and children's reading. *British Journal of Developmental Psychology*, 8, 209–225.
- Ricci, C. M., & Beal, C. R. (2002). The effect of interactive media on children's story memory. *Journal of Educational Psychology*, 94, 138–144.
- SCP (2007). *Nederlander is een e-burger geworden. Persbericht 12 juni 2007*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Sénéchal, M. (1997). The differential effect of storybook reading on preschoolers' acquisition of expressive and receptive vocabulary. *Journal of Child Language*, 24, 123-138.
- Sénéchal, M. (2006). Testing the Home Literacy Model: Parent involvement in kindergarten is differentially related to grade 4 reading comprehension, fluency, spelling, and reading for pleasure. *Scientific Studies of Reading*, 10, 59-87.
- Sénéchal, M. & LeFevre, J. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: A five-year longitudinal study. *Child Development*, 73, 445-460.
- Smith, S. S., & Dixon, R. G. (1995). Literacy concepts of low- and middle-class four-year-olds entering preschool. *Journal of Educational Research*, 88, 243-253.
- St. Peters, M., Fitch, M., Huston, A. C., Wright, J. C., & Eakins, D. J. (1991). Television and families: What do young children watch with their parents? *Child Development*, 62, 1409-1423.
- Van der Hoeven, M. J. A. (2005). *Onderwijsachterstandenbeleid/gewichtenregeling*.

Geraadpleegd 5 juni 2007 via <http://www.minocw.nl/documenten/brief2k-2005-doc-15067.pdf>

- Vandewater, E. A., Park, S., Huang, X., & Wartella, E. A. (2005). "No—you can't watch that": Parental rules and young children's media use. *American Behavioral Scientist*, 48, 608 – 623.
- Van Steensel, R. (2006). Relations between socio-cultural factors, the home literacy environment and children's literacy development in the first years of primary education. *Journal of Research in Reading*, 29, 367–382.
- Verhallen, M. J. A. J., Bus, A. G., & De Jong, M. T. (2006). The promise of multimedia stories for kindergarten children at risk. *Journal of Educational Psychology*, 98, 410–419.
- Weigel, D. J., Martin, S. S., & Bennett, K. K. (2006). Mothers' literacy beliefs: Connections with the home literacy environment and pre-school children's literacy development. *Journal of Early Childhood Literacy*, 6, 191–211.
- Wood, C. (2002). Parent-child pre-school activities can affect the development of literacy skills. *Journal of Research in Reading*, 25, 241-258.

Bijlage 1

Stap 1 Wachtwoord maken	Stap 2 Aanmelden	Stap 3 Een paar vragen	Stap 4 Films kijken
<p>Voor het onderzoek willen we graag een aantal dingen van je weten. Dat maakt het onderzoek preciezer. Het invullen van de vragen kost ongeveer 2 minuten.</p> <p>Deelname is anoniem; je naam of e-mailadres zijn niet bij ons bekend. Je gegevens worden vertrouwelijk behandeld.</p> <p>*=deze velden zijn verplicht.</p>			
Is je kind een*	<input type="text"/>		
Geboortedatum (dd-mm-jjjj)*	<input type="text"/>		
Naam school	<input type="text"/>		
Groep*	<input type="text"/>		
Hoogste opleiding van de vader*	<input type="text"/>		
Hoogste opleiding van de moeder*	<input type="text"/>		
Ben je lid van de bibliotheek?*	<input type="text"/>		
Hoeveel prentenboeken heb je de afgelopen 6 maanden gekocht?*	<input type="text"/>		
Hoe ben je op de op deze website terecht gekomen?*	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Wat doet je kind het allerliefst? (je mag 2 mogelijkheden aankruisen)*	☐	Buitenspelen	
	☐	Dvd's/video's kijken	
	☐	Televisie kijken	
	☐	Met speelgoed spelen	
	☐	Naar muziek luisteren	
	☐	Lezen of voorgelezen worden	

Spelletjes op de (spel)computer spelen
 Sporten
 Muziek maken
 Anders,..

Zit je kind regelmatig achter de computer?*

Zit je kind meestal alleen achter de computer of wel vaak met iemand erbij?*

Speelt je kind spelletjes op de computer?*

Surft je kind wel eens op internet?*

Heeft je kind educatieve cd-roms?*

Heeft je kind computerspelletjes? Zo ja, wat is het favoriete spelletje?*

Kun je een of meer favoriete websites van je kind noemen?

Naar welke televisiezender kijkt je kind meestal?*

Wat zijn favoriete televisieprogramma's van je kind?

Welk televisieprogramma bekijk je wel eens samen met je kind?

Wat zijn de favoriete boeken van je kind?

Kun je aangeven welk(e) boek(en) uw kind al kent?*

Beer is op vlinder; Annemarie van Haeringen
 Bolder en de boot; Alice Hoogstad
 Met opa op de fiets; Stefan Boonen & Marja Meijer

Rokko krokodil; Ivo de Wijs &
Nicolle van den Hurk

Tim op de tegels; Tjibbe
Veldkamp & Kees de Boer

Geen van de bovenstaande titels

Heb je de indruk dat
bovenstaande boeken
je kind zullen
aanspreken?*

Akkoord gaan betekent dat je toestemming geeft dat gegevens ingevoerd op deze website in wetenschappelijk onderzoek worden gebruikt.

Voor kinderen geeft de ouder/voogd toestemming. Je privacy is gewaarborgd.

Voor informatie kun je contact opnemen door een mail te sturen aan BZwaneveld@fsw.leidenuniv.nl.

[ik ga akkoord](#)

[ik ga niet akkoord](#)